

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

RAPORT ZA ROK 2015 Z REALIZACJI

"REGIONALNEGO PROGRAMU WSPIERANIA

RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

NA LATA 2013 - 2018"

Kielce, wrzesień 2016r.

Spis treści:

1.	Wprowadzenie	4
1.1.	Założenia metrologiczne	5
2.	Monitoring Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej - działania samorządów powiatowych i gminnych województwa świętokrzyskiego.	6
2.1.	Cel operacyjny nr 1. Wyższy poziom społecznej świadomości znaczenia rodziny.	6
2.2.	Cel operacyjny nr 2. Rodzicielstwo zastępcze alternatywą instytucjonalnej pieczy zastępczej.	11
2.2.1.	System instytucjonalnej pieczy zastępczej w regionie świętokrzyskim.	15
2.2.2.	Kadra instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2013-2015.	19
2.2.3.	Rodzinną pieczą zastępczą w województwie świętokrzyskim.	20
2.2.4.	Kandydaci na rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w latach 2015.	21
2.2.5.	Rodziny zastępcze w regionie.	23
2.2.6.	Zapewnienie wsparcia i pomocy wychowankom opuszczającym rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą.	33
2.3.	Cel operacyjny nr 3. Skuteczny system wsparcia rodziny naturalnej znajdującej się w sytuacji kryzysowej.	39
2.3.2.	Poradnictwo specjalistyczne w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2014-2015.	41
2.3.3.	Inne formy usług wspierających opiekunów, w ramach zabezpieczania potrzeb rodzin znajdujących się w kryzysie.	44
2.3.4.	Tworzenie systemu wczesnej interwencji dla rodzin zagrożonych kryzysem.	46
2.3.5.	Zadania realizowane przez samorzady gmin w województwie świętokrzyskim w roku 2015.	50
2.3.6.	Asystent rodziny w gminach województwa świętokrzyskiego.	50
2.3.7.	Rodzina wspierająca.	54
2.3.8.	Kontrakt socjalny	55
2.3.9.	Eksmisje rodzin w województwie świętokrzyskim	56
2.4.	Cel operacyjny nr 4. Wspieranie i wzmacnianie redukcji czynników ryzyka dla stabilności systemu rodzinnego.	57
2.4.1.	Działania podejmowane przez powiaty województwa świętokrzyskiego.	58
2.4.2.	Inicjowanie i wspieranie różnorodnych form pracy z rodziną.	59
2.4.3.	Karta Dużej Rodziny .	65
2.5.	Zadania samorządu województwa realizowane w 2015r.	65
2.5.1.	Ośrodek Adopcyjny.	65
2.5.2.	Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna.	67
2.6.	Infrastruktura społeczna regionu świętokrzyskiego.	68
3.	Wnioski	71
4.	Wykaz tabel, wykresów,, schematów i map.	75

Wprowadzenie

Preambuła ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności,

dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci,

w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Systemowa pomoc w szczególności dzieciom porzuconym, odrzuconym i osamotnionym to obowiązek państwa. Implementacja tego systemu jest zadaniem administracji samorządowej poszczególnych szczebli. Nie bez znaczenia na kształt i wydajność systemu pieczy zastępczej jest również wpływ działań organizacji pozarządowych. Efektem wielopłaszczyznowej współpracy organów rządowych, samorządowych i pozarządowych w budowaniu lokalnych rozwiązań z zakresu opieki zastępczej jest złożony system, w centrum którego jest dziecko a za jego prawidłowy rozwój osobowościowy i społeczny w pełni odpowiadają dorośli.

Jednym z najważniejszych priorytetów polityki społecznej jest tworzenie optymalnych warunków dla powstawania i funkcjonowania rodzin w Polsce. Od prawidłowego funkcjonowania rodzin zależy właściwie zorganizowane życie każdego społeczeństwa.

Istotnym zadaniem własnym samorządu województwa jest opracowanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Zadanie to wynika z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która określa zasady udzielania wsparcia i pomocy rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, sprawowania pieczy zastępczej, a także rozdziela kompetencje w tym zakresie pomiędzy poszczególne szczeble samorządu terytorialnego.

„Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2018” został przyjęty do realizacji Uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XXXVI/648/13 z dnia 25 października 2013 r.

Strategicznym celem Programu jest profesjonalne wsparcie rodzin przeżywających trudności wychowawcze i opiekuńcze oraz podejmowanie wielokierunkowych działań na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim.

W dokumencie określono cel strategiczny, cele operacyjne oraz działania, wokół których będą koncentrowały się zadania podmiotów zaangażowanych w realizację Programu.

Schemat nr 1. Cele Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.

Założenia Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej to:

- pośredniczenie w udzielanej pomocy rodzinom naturalnym – powiat, gmina;
- wspieranie osób odpowiedzialnych za pomoc rodzinom naturalnym we właściwym wypełnianiu funkcji;
- upowszechnianie wiedzy o placówkach oferujących wsparcie rodziny.

Zgodnie z założeniami Programu osiągnięcie wyznaczonych celów wymaga współdziałania licznych realizatorów oraz partnerów m.in. na szczeblu administracji samorządowej i jej jednostek organizacyjnych.

1.1. Założenia metodologiczne.

Monitorowanie można zdefiniować jako systematyczne i ciągle gromadzenie, analizowanie i wykorzystywanie informacji do celów kontroli, zarządzania i podejmowania decyzji. Proces monitorowania Programu odbywa się na podstawie opracowanych raportów obejmujących jeden rok realizacji. Ocena realizowanych działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych pozwoli na śledzenie stopnia ich wykonania oraz wprowadzenie ewentualnych korekt i zmian w razie stwierdzenia istotnych zmian społecznych.

Prezentowany raport stanowi podsumowanie realizacji w 2015r. „Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2018”. Materiał został opracowany na podstawie informacji zgromadzonych badaniem metodą kwestionariusza ankiety dotyczącej systemu pieczy zastępczej, danych ze sprawozdań znajdujących się w zasobach Statystycznej Aplikacji Centralnej, danych Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego, a także informacji z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego w 2015r.

Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety odpowiednio opracowany na potrzeby monitoringu. Kwestionariusze ankiety zostały skonstruowane adekwatnie do rodzaju zadań realizowanych przez poszczególne jednostki pomocy i integracji społecznej.

Funkcjonowanie systemu opieki nad dzieckiem w regionie oraz poziom wdrażania Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej zostały poddane analizie, w oparciu o materiał przesłany z 14 powiatów i 102 gmin województwa świętokrzyskiego.

Raport z realizacji w 2015r. „Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2018” stanowi zbiór danych i informacji sporządzanych w formie opisowej, tabelarycznej oraz graficznej, przedstawia najważniejsze przedsięwzięcia i inicjatywy podejmowane przez realizatorów programu. Stanowi obszerną bazę danych i informacji umożliwiającą przeprowadzenie analizy mocnych i słabych stron systemu pieczy zastępczej w regionie.

1. Monitoring Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej - działania samorządów powiatowych i gminnych województwa świętokrzyskiego.

1.1. Cel operacyjny nr 1. Wyższy poziom społecznej świadomości znaczenia rodziny.

W założeniach Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej oraz wstępem do dalszych działań. Warunkiem trafności i skuteczności udzielanej pomocy jest dokładne rozpoznanie potrzeb dziecka i rodziny oraz dostosowanie do nich form i sposobów wsparcia.

Rodzina jest strukturą społeczną, którą należy szczególnie chronić i wspierać, zwłaszcza gdy jej funkcjonowanie jest zagrożone i ulega zmianie. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, które kształtuje jego uczucia, postawy oraz wywiera ogromny wpływ na powstawanie systemu wartości, norm i wzorców postępowania. Inne grupy społeczne czy instytucje, takie jak: szkoła, grupy rówieśnicze, różnorodne organizacje jedynie uzupełniają wpływ rodziny na dziecko. Jednym z ważniejszych atutów decydujących o przewadze rodziny nad innymi środowiskami jest fakt oddziaływania na dziecko najdłużej i najsilniej. Rola rodziny jako środowiska wychowawczego nie ogranicza się tylko do wczesnych lat życia dziecka, nie kończy się nawet wtedy, gdy dziecko jest już samodzielne, czy też zakłada własną rodzinę. Świat życia rodzinnego otacza człowieka i trwa przez całe życie.

Dwudziesty pierwszy wiek przyniósł nowe tendencje w postrzeganiu i funkcjonowaniu rodziny. To okres, w którym rodziny znalazły się pod silnym wpływem industrializacji i urbanizacji, ale też wzmożonej ruchliwości społecznej i szybkiego rozwoju nauki i oświaty. Procesy te pozostawały ze sobą w silnej zależności, pod wpływem której przemianom uległa funkcja i postrzeganie rodziny.

Współczesna rodzina podlega głębokim przemianom o charakterze strukturalnym, socjologicznym i ekonomicznym. Model rodziny tradycyjnej ulega daleko idącym przeobrażeniom, pojawiają się nowe formy życia małżeńskiego i rodzinnego, coraz szerzej akceptowane na równi z rodziną tradycyjną. Przemiany te polegają przede wszystkim na przeobrażeniach modelu rodziny. Tradycyjny model: dwoje rodziców oraz dzieci, coraz częściej zastępowany zostaje przez wzorce alternatywne: monoparentalność, kohabitacja, czy życie w samotności. Zmiany nasilenia współczesnych form życia rodzinnego występują

przede wszystkim wśród młodego pokolenia, które szczególnie ulega wpływowi tzw. „westernizacji”. Przemiany te nie zawsze pociągają za sobą skutki pozytywne¹.

Dlatego wskazanym staje się podejmowanie szeroko zakrojonych działań przez organy administracji publicznej mające na celu wzmocnienie znaczenia i funkcji rodziny w społeczeństwie.

Dokonując oceny poziomu realizacji celu operacyjnego nr 1 dokonano analizy wskaźników obejmujących m.in. liczbę podjętych kampanii i inicjatyw promujących wartości rodzinne, liczbę organizacji i stowarzyszeń, związków wyznaniowych działających w obszarze polityki prorodzinnej, liczbę rozwodów i zawartych małżeństw, liczbę małoletnich matek, liczbę uczestników szkół i kursów przedmałżeńskich.

Kampanie społeczne są niezwykle ważnym i cennym narzędziem komunikacji społecznej. Docierają do szerokiego grona odbiorców, dając znaczne możliwości kształtowania postaw i zachowań. Kampania społeczna to zestaw różnych działań zaplanowanych w konkretnym czasie, skierowanych do określonej grupy docelowej. Jej celem jest doprowadzenie do wzrostu wiedzy, zmiany sposobu myślenia czy postrzegania, zachowania wobec określonego problemu społecznego. Kampania społeczna może stosować narzędzia i techniki reklamowe oraz public relations.² Dobrze przygotowane i zrealizowane kampanie społeczne przy relatywnie niskich nakładach finansowych przynoszą znaczne i długotrwałe efekty.

Dlatego też w niniejszym rozdziale raportu poddano analizie m.in. inicjatywy, kampanie społeczne organizowane przez organy administracji rządowej i samorządy terytorialne, które mają na celu zwiększenie świadomości znaczenia więzi międzypokoleniowych, wspierać wartości rodzinne oraz poszerzać zainteresowanie historią rodziny.

Z pozyskanych danych wynika, iż w województwie świętokrzyskim, w roku 2015 kampanie i inicjatywy społeczne promujące wartości rodzinne i międzypokoleniowe były powszechniejszą formą przekazu informacji niż w latach 2013 i 2014. Spośród wszystkich samorządów powiatowych województwa świętokrzyskiego 7 (tj. 50% ogółu) czyli o jeden więcej niż w 2014r. zorganizowało kampanie, podjęło inicjatywy społeczne propagujące treści z zakresu promocji wartości rodzinnych i międzypokoleniowych. Dane ankietowe wskazują, iż powiaty zrealizowały łącznie 34 przedsięwzięcia i inicjatywy w ramach omawianego zakresu, przy czym należy zwrócić uwagę na największą aktywność powiatu

¹ Iwona Janicka, Hanna Liberska, Psychologia rodziny Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2014

² Beata Tarczydło „Kampania społeczna w teorii i praktyce” AGH Kraków 2015r.

buskiego, miasta Kielce oraz powiatu kazimierskiego – odpowiednio 13, 8 i 7 inicjatyw. Do najczęstszych inicjatyw należały: organizowanie festynów rodzinnych, rodzinnych biegów przełajowych, konsultacji i spotkań ze specjalistami oraz kolportaż ulotek i plakatów. W 2015r. w większym zakresie niż w latach poprzednich były zaangażowane massmedia: lokalna telewizja oraz radio.

Kampanie i akcje społeczne nie były prowadzone przez powiaty: kielecki, ostrowiecki, pińczowski, sandomierski, skarżyski, starachowicki oraz włoszczowski.

Samorządy gminne także włączały się w organizowanie kampanii i inicjatyw edukacyjnych, promujących wartości rodzinne i międzypokoleniowe. Z posiadanych danych ankietowych wynika, iż 28 samorządów gminnych tj. o 8 więcej niż w 2014r. inicjowało działania kampanijne. W 2015 r. przeprowadzono 92 przedsięwzięcia podnoszące poziom społecznej świadomości znaczenia rodziny, tj. o 34 więcej niż w roku minionym. Do najpopularniejszych form, oprócz na szeroką skalę rozpowszechnionej kampanii w gminach województwa pn.: „Postaw na rodzinę”, gminy organizowały także warsztaty, liczne festyny, prelekcje, happeningi i spotkania międzypokoleniowe.

Kolejnym istotnym czynnikiem kształtowania poziomu znaczenia rodziny w świadomości społeczeństwa regionu jest promowanie wśród młodzieży właściwego przygotowania do pełnienia roli małżeńskiej i rodzinnej. Konieczność podnoszenia poziomu wiedzy wynika z jednej strony z dynamiki przemian, które niosą ze sobą realne zagrożenia oraz wynikającego z młodzieńczego wieku buntu, rozchwiania emocjonalnego oraz ogromnej ciekawości świata. Podejmowane w tym zakresie działania winny przyczynić się do wzrostu świadomego rodzicielstwa i odpowiedzialności za rodzinę, a także co jest bardzo istotne przygotować młodzież do pełnienia przyszłych ról w rodzinie.

Wychodząc naprzeciw potrzebom samorządy gminne organizowały akademie i szkoły skierowane do kobiet w ciąży oraz przyszłych i obecnych rodziców. Tego typu forma promowania właściwego przygotowania do pełnienia roli małżeńskiej i rodzinnej była podejmowana w 6 gminach naszego regionu: Miasto Kielce, gminy: Połaniec, Pacanów, Jędrzejów, Końskie oraz Sandomierz. Łącznie w 13 zorganizowanych szkołach/akademiach uczestniczyło 254 osoby.

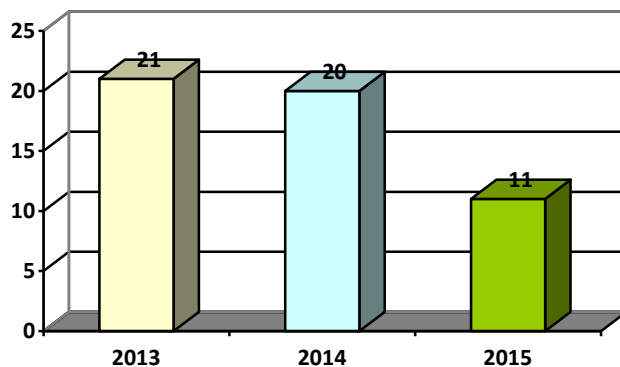
Istotnym wskaźnikiem obrazującym powyższe jest liczba małżeństw zawieranych przed osiągnięciem pełnoletności. Należy zwrócić uwagę iż, małżeństwa osób

niepełnoletnich, zawierane najczęściej pod presją ciąży tworzą mało stabilne środowisko rodzinne. Trwałość tych związków zawieranych za zgodą sądu sięga zaledwie 10%.³

Na przestrzeni minionych lat liczba małżeństw zawieranych przez osoby niepełnoletnie zmniejszała się - w roku 2015 wyniosła 11. Wykres obrazuje sytuację.

Wykres 1. Liczba zawartych małżeństw przez osoby niepełnoletnie w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło informacji: GUS.

Wskaźnikami obrazującymi postrzeganie rodziny jako podstawowej komórki społecznej jest liczba zawieranych małżeństw i rozwodów. Region świętokrzyski w skali kraju charakteryzuje się niewielką liczbą zawieranych małżeństw. W roku 2015 region świętokrzyski z liczbą 5.892 zawartych małżeństw uplasował się na 13 miejscu w kraju. Współczynnik zawartych małżeństw w regionie mierzony liczbą zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców wyniósł 4,68. Dokonując zestawienia porównawczego z danymi za 2014r. wynika, iż liczba zawartych małżeństw spadła o 2,6%. Zmiany w procesie zawierania małżeństw wskazujące na obniżanie ich liczby mają niewątpliwie wpływ na wskaźnik urodzeń.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie jest liczba orzeczonych rozwodów. Dane statystyczne wskazują, iż w roku ubiegłym w regionie odnotowano 1.777 rozwodów, co oznacza spadek liczby rozwodów na przestrzeni 2014 i 2015r. o 7,6%. Współczynnik rozwodów w 2015r. w regionie na 1000 mieszkańców wyniósł 1,41. Poniższa tabela przedstawia sytuację.

³ R.Wozak Zjawiska patologiczne w rodzinie-analiza przyczyn i skutków w: Pedagogika, Artykuły.

Tabela 1. Liczba małżeństw i rozwodów w regionie w latach 2014 i 2015.

	Małżeństwa		Rozwody	
	2014	2015	2014	2015
Ogólna liczba	6.051	5.892	1.913	1.777
Współczynnik na 1000 mieszkańców	4,68	4,79	1,51	1,41

Źródło informacji: GUS.

W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się dzieci wychowywane przez niepełnoletnie samotne matki, najczęściej słabo wykształcone, bez przygotowania zawodowego, niedojrzałe do funkcji rodzicielskiej i samodzielności życiowej.

W roku 2015 liczba urodzeń żywych przez dziewczęta do 14 roku życia w regionie wynosiła 1 urodzenie, natomiast w przedziale wiekowym 15-19 lat – 314 urodzeń. Porody nastolatek wynosiły w ubiegłym roku blisko 3% ogólnej liczby porodów.

W latach 2015, podobnie jak w latach poprzednich na terenie Powiatu kieleckiego i w Mieście Kielce funkcjonowały placówki, które przyjmowały małoletnie matki. Nie było jednak wyodrębnionych schronisk dla małoletnich matek.

W Domu Samotnej Matki i Ofiar Przemocy w Wiernej Rzece (gm. Piekoszków) liczba samotnych matek na przestrzeni 2014 i 2015r. nie uległa zmianie – wyniosła 14 osób.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na funkcjonowanie placówek dla samotnych/maloletnich matek/kobiet w ciąży w 2015r. wyniosła 512.916 zł.

W 2015r. zwiększyła się liczba rodzin oraz liczba przyjętych dzieci, które zostały urodzone przez małoletnie matki – 4 rodziny łącznie przyjęły łącznie 9 dzieci.

Z kolei w Mieście Kielce funkcjonował Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Ciąży, w którym w 2015r. przebywało 13 samotnych matek.

Z informacji uzyskanych ze Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego wynika, iż w 2015 r. nie odnotowano przypadków przysposobienia dzieci urodzonych przez małoletnią matkę.

1.2. Cel operacyjny nr 2. Rodzicielstwo zastępcze alternatywą instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rodzina, a przede wszystkim rodzice, sprawują podstawową formę opieki nad dzieckiem. Poprzez członków rodziny, przekazywany, podtrzymywany i reprodukowany jest ład społeczny. To rodzina jest podstawową instytucją społeczeństwa zapewniającą mu spójność, ciągłość i trwanie.

Rodziny, które z różnych przyczyn nie są w stanie prawidłowo spełniać przypisanych im funkcji, a zwłaszcza funkcji opiekuńczo-wychowawczej są postrzegane jako dysfunkcyjne, niezdolne do utrzymania spójności rodziny i życia zgodnie z przyjętymi normami i rolami rodzinnymi. Rodzina dysfunkcyjna nie jest w stanie poprawnie kształtować i przekazywać dziecku wartości, uczyć zasad współżycia społecznego, zabezpieczać potrzeby bezpieczeństwa, szacunku, uznania oraz samorealizacji. Dlatego też, gdy role te nie są pełnione w sposób uznawany za odpowiedni bądź wcale – państwo za pomocą różnych narzędzi przejmuje funkcje rodziny, aby zapewnić dziecku bezpieczeństwo i warunki do stabilnego rozwoju.

Kwestia rozwoju systemu rodzicielstwa zastępczego podyktowana jest przede wszystkim Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Celem głównym ustawy jest zapewnienie dziecku takich warunków, które umożliwią mu pozostanie w rodzinie biologicznej. W sytuacjach, w których nie będzie to możliwe założenia ustawy przewidują funkcjonowanie dwóch form pieczy zastępczej: rodzinnej i instytucjonalnej. Ustanawiając jako kryterium oceny wartości poszczególnych form pieczy zastępczej podobieństwo do środowiska rodzinnego, to właśnie rodzinne formy uznaje się za lepsze, niż instytucjonalne.

Nawet wysoko wyspecjalizowane instytucje sprawujące opiekę nad dziećmi tego wymagającymi, ze względu na instytucjonalny charakter funkcjonowania są w stanie zaspokoić jedynie najpilniejsze i najbardziej podstawowe potrzeby dziecka.

Rodzinna opieka zastępcza stanowi odpowiedź na psychiczne, rozwojowe oraz społeczne potrzeby dzieci, m.in. zapewnia optymalne warunki rozwoju psychofizycznego dziecka, przekazuje i uczy prawidłowych wzorców zachowania, relacji oraz ról społecznych, zapewnia więzi emocjonalne między członkami. Argumentami przemawiającymi za rodzinną opieką są także te, dotyczące korzystniejszej efektywności, związanej z mniejszymi kosztami funkcjonowania rodzin zastępczych w stosunku do placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nakłada na powiaty, jako zadanie własne, obowiązek opracowania i realizacji 3-letnich powiatowych programów dotyczących pieczy zastępczej. Z danych zebranych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej za 2015r. wynika, iż wszystkie - 14 powiatów opracowało programy rozwoju pieczy zastępczej. Powiaty zadeklarowały, iż na realizację działań w ramach programów wydatkowały łącznie 6.174.654zł, co stanowiło wzrost w stosunku do 2014r. na poziomie 38%. Zdecydowana większość środków na realizację programów bo aż 98% stanowiło środki samorządów powiatowych. W ramach programów podejmowane działania dotyczyły m.in.: promowania idei rodzicielstwa zastępczego oraz budowania pozytywnego wizerunku rodzinnej pieczy zastępczej, pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze oraz do prowadzenia rodzinnych domów dziecka, podnoszenie kompetencji kandydatów na rodziny zastępcze, rodzin zastępczych i prowadzących RDD, a także prowadzenie poradnictwa, grup wsparcia dla rodzinnych form opieki zastępczej.

2.2.1. System instytucjonalnej pieczy zastępczej w regionie świętokrzyskim.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest aktem prawnym regulującym w sposób kompleksowy zasady wspierania rodziny, pieczy zastępczej i postępowania adopcyjnego. Jej regulacje skupiają się na rodzinie i dziecku przez uznanie, iż skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami. W zakresie pracy z rodziną ustawa wprowadza w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną wyraźny podział kompetencji między samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki⁴.

Pieczka zastępcza jest sprawowana w formie instytucjonalnej i rodzinnej. Do instytucjonalnej pieczy zastępczej należą:

- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
- interwencyjne ośrodki preadopcyjne,

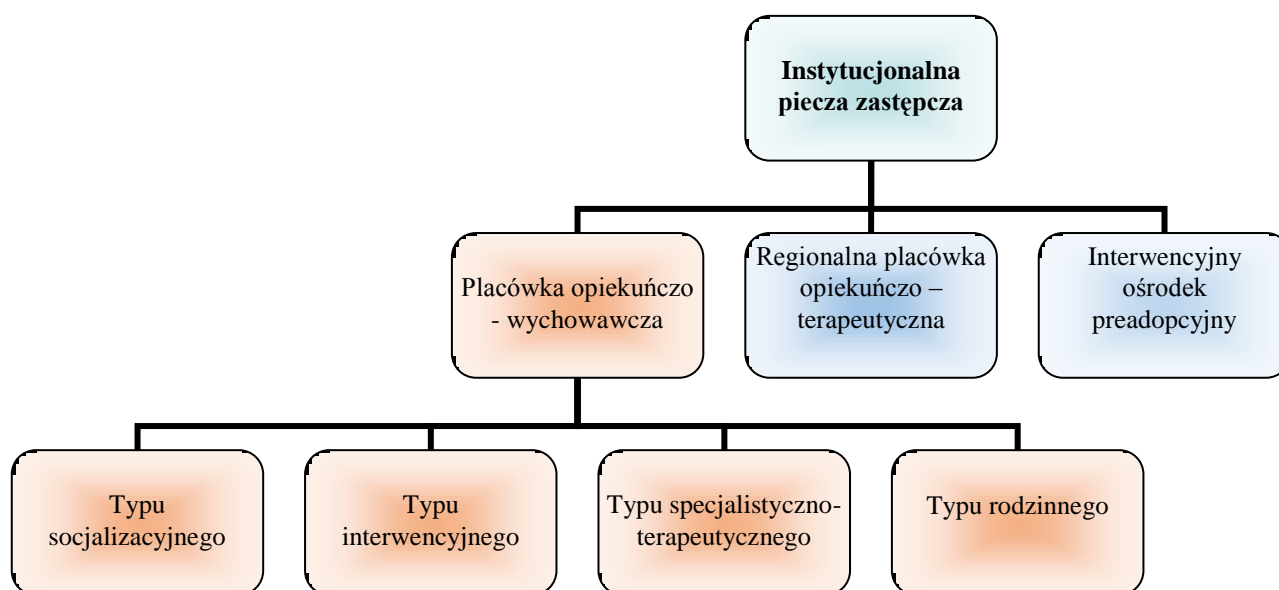
Spośród wymienionych form opieki instytucjonalnej prowadzenie zaledwie jednej należy do kompetencji powiatu - placówka opiekuńczo-wychowawcza, zaś pozostałe dwie – regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny należą do zadań o charakterze fakultatywnym realizowanych przez samorząd województwa.

⁴ Tryniewska Katarzyna Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – komentarz, Warszawa 2012.

Schemat przedstawia kształt instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Schemat 1. Instytucjonalna piecza zastępcza.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza – zapewnia dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne, religijne, a także gwarantuje korzystanie z przysługujących na podstawie odrębnych przepisów świadczeń zdrowotnych i kształcenia.

W myśl Ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* placówka opiekuńczo-wychowawcza jest prowadzona jako placówka opiekuńczo-wychowawcza typu:

- **socjalizacyjnego** - zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne; realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi; podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny; zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych; obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi; zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych,
- **interwencyjnego** - zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia mu opieki;

- **specjalistyczno-terapeutycznego** - sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności: legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych; placówka zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym – także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne;
- **rodzinnego** - wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu; w tym samym czasie w placówce może przebywać nie więcej niż 8 wychowanków.

Natomiast do zadań samorządu województwa z zakresu organizowania pieczy zastępczej należy prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

Regionalna Placówka Opiekuńczo – Terapeutyczna przeznaczona jest dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. Celem działalności Placówki jest, między innymi, zapewnienie tym dzieciom: całodobowej specjalistycznej opieki i wychowania, rehabilitacji, działań terapeutycznych, świadczeń zdrowotnych oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb, kształcenia, wychowania.

Natomiast interwencyjny ośrodek preadopcyjny służy dzieciom, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela nr 2 Liczba dzieci z podziałem na wiek w województwie świętokrzyskim umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2015 r.

	Powiat:	Liczba dzieci razem	w tym w wieku:						Liczba placówek w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie powiatu	Ilość miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie powiatu
			0-1	2-3	4-6	7-13	14-18	19-24		
Liczba dzieci z podziałem na wiek umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2015r.	Buski	58	0	0	2	17	29	10	2	60
	Jędrzejowski	68	0	7	4	27	21	9	7	75
	Kazimierski	46	0	1	5	23	13	4	4	86
	Miasto Kielce	89	1	3	2	28	49	6	7	99
	Kielecki	33	1	1	1	14	15	1	5	35
	Konecki	48	0	0	3	14	25	6	4	39
	Opatowski	44	0	0	0	15	22	7	2	42
	Ostrowiecki	72	0	2	5	17	43	5	4	68
	Pińczowski	59	0	2	5	21	19	12	0	0
	Sandomierski	38	0	2	1	18	14	3	4	46
	Skarżyski	25	0	0	8	17	0	0	1	30
	Starachowicki	42	1	0	0	14	21	6	4	44
	Staszowski	6	0	1	1	3	0	1	1	7
	Włoszczowski	4	0	0	0	1	3	0	1	4
RAZEM:		632	3	19	37	229	274	70	46	635

Źródło: opracowanie własne ROPS

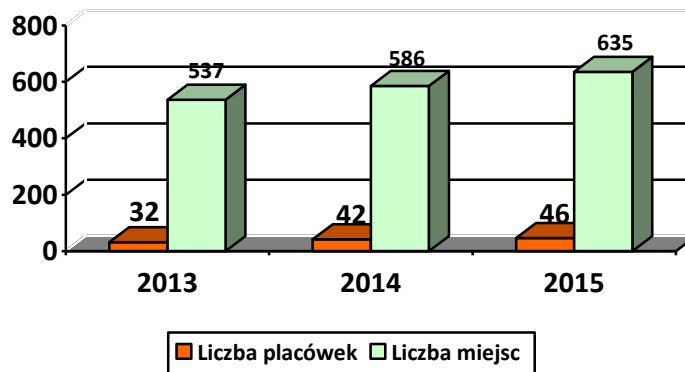
Dane uzyskane z powiatów wskazują na znaczny wzrost liczby dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Lata 2012 - 2014 charakteryzowały się stabilizacją tej liczby na poziomie 266-377 dzieci. Natomiast rok 2015 charakteryzował się blisko 60% wzrostem liczebności dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Najwyższy wzrost odnotowano w powiatach: koneckim, opatowskim i pińczowskim. Jedynie w powiecie skarżyskim nastąpił nieznaczny spadek liczebności dzieci.

Najliczniejszą grupą wiekową dzieci umieszczoną w placówkach opiekuńczo-wychowawczych były dzieci starsze - w przedziale 14-18 lat (43% ogółu) oraz 7-13 (36% ogółu) lat, zaś najmniej liczną grupą – dzieci najmłodsze – 0-1 rok życia. W powyższym zakresie należy wskazać na kontynuację trendów obejmujących lata poprzednie.

Dane ankietowe przekazane przez powiaty wskazują na systematyczne zwiększanie liczby placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej w regionie. Na koniec 2015r. liczba placówek wyniosła 46 i była o 4 placówki większa niż na koniec 2014r. Poniższy wykres obrazuje sytuację. Na terenie powiatu ostrowieckiego nastąpiło najistotniejsze zwiększenie liczby placówek – wzrost o 2 placówki; na terenie żadnego z powiatów nie odnotowano redukcji liczby placówek.

Wykres 2. Liczba placówek opiekuńczo - wychowawczych oraz liczba miejsc w latach 2013-2015.

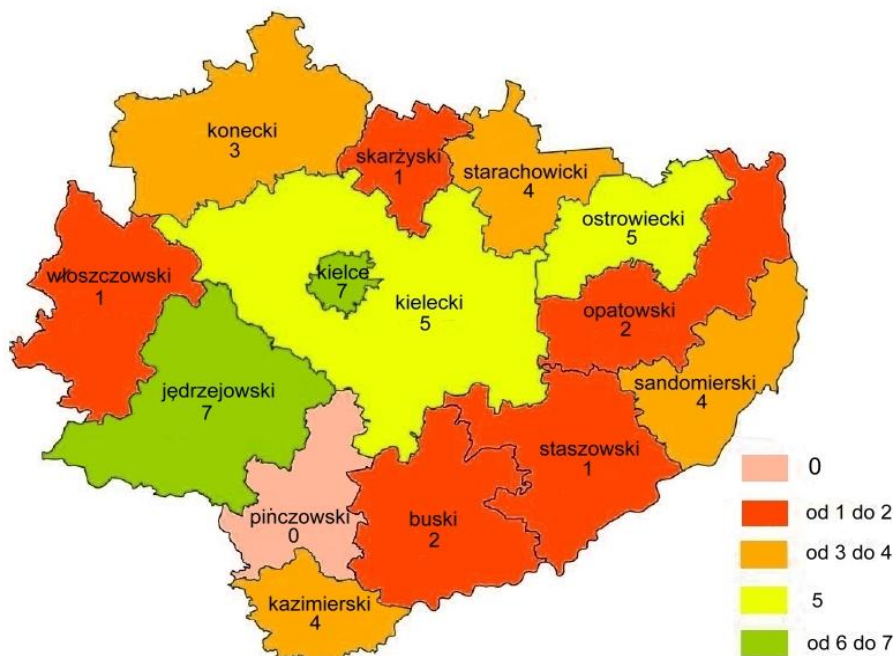

Źródło: opracowanie własne ROPS

Tym samym należy wskazać na wzrost liczby miejsc w placówkach opiekuńczo wychowawczych w regionie na poziomie 7%, co oznacza nieznacznie mniejszą dynamikę niż w latach 2013-2014.

Należy zwrócić uwagę na występujące w regionie silne terytorialne zróżnicowanie liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych: najwięcej placówek funkcjonowało w Mieście Kielce i powiecie Jędrzejowskim - po 7, zaś w powiecie pińczowskim w 2015r. nie została utworzona żadna placówka.

Mapa 1. Placówki opiekuńczo-wychowawcze w regionie .

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej na 2015r.

Wskaźnikiem obrazującym tendencje w systemie pieczy zastępczej, poddanym szczegółowej analizie była liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych, liczba miejsc w podziale na poszczególne typy placówek.

Tabel nr 3 Liczba placówek, liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych o poszczególnych profilach w województwie świętokrzyskim w latach 2014-2015

Profile placówek	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc
	2014		2015	
socjalizacyjna	22	413	23	417
interwencyjna	2	24	4	38
specjalistyczno-terapeutyczna	1	14	2	54
rodzinna	17	135	17	126
Razem	42	586	46	635

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W województwie świętokrzyskim w okresie objętym monitoringiem odnotowano powstanie nowych placówek typu: interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego. Natomiast liczba placówek o charakterze rodzinnym na przestrzeni lat 2014 i 2015 utrzymywała się na stałym poziomie.

W zakresie liczby miejsc w poszczególnych typach placówek, największą liczbą dysponują placówki typu socjalizacyjnego, rodzinnego. Należy zwrócić uwagę na znaczny wzrost liczby miejsc w placówkach typu specjalistyczno-terapeutycznej.

Ważnym elementem funkcjonującego systemu pieczy zastępczej jest wzmacnianie i podnoszenie kompetencji kadry realizującej zadania związane ze wspieraniem form pieczy zastępczej. Podnoszenie kwalifikacji kadry m.in. organizowanie szkoleń, warsztatów i konferencji dla pracowników, wychowawców ośrodków i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Poddano analizie wskaźnik obejmujący liczbę i formę inicjatyw podnoszących kwalifikacje przedstawicieli instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dane ankietowe wskazują, iż zaledwie trzy powiaty: Buski, Konecki oraz Kielecki w 2015r. podnosiły kwalifikacje pracowników instytucjonalnej pieczy zastępczej. Łącznie przeprowadzono 6 szkoleń, w których udział wzięło 41 uczestników. W stosunku do roku

2014 nieznacznie, o jedno zwiększyła się liczba szkoleń, zaś liczba uczestników wzrosła o 17.

Dane udostępnione przez powiatowe centra pomocy rodzinie wskazują, iż powiaty: jędrzejowski, kazimierski, Miasto Kielce, opatowski, pińczowski, sandomierski, skarżyski, starachowicki staszowski oraz włoszczowski na przestrzeni 2014 i 2015 nie podejmowały żadnych inicjatyw z powyższego zakresu.

W roku 2015 w Kazimierzy Wielkiej została utworzona Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna dysponująca 30 miejscami pobytu. W tego typu placówce umieszczane są dzieci wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W ubiegłym roku prowadzone były inwestycje oraz prace budowlane mające na celu wyposażenie i adaptację pomieszczeń na potrzeby funkcjonowania placówki. Należy zaznaczyć, iż tego typu placówek w 2015r. w skali kraju funkcjonowało 6: w Dębnie, Gdańsku, Gliwicach (2 placówki), Samborowicach, Cyprzanowie oraz Kazimierzy Wielkiej. Mapa poniżej obrazuje sytuację.

Mapa 2. Regionalne Placówki Opiekuńczo Terapeutyczne w Kraju.

Źródło: opracowanie własne ROPS

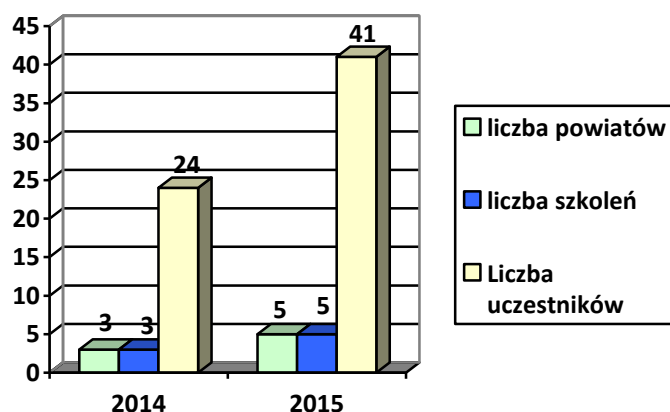

2.2.2. Kadra instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2014-2015.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych w dobie społeczeństwa opartego na wiedzy jest dla współczesnych pracowników koniecznością. Z jednej strony zmiany legislacyjne i wynikający z nich postęp, wprowadzają nowe standardy w pracy, zaś z drugiej powodują, że uzyskana w toku nauki wiedza zawodowa szybko się dezaktualizuje. Specyfika pracy z dziećmi potrzebującymi pomocy i wsparcia powoduje, iż pracownicy są narażeni szczególnie silnie na efekt wypalenia zawodowego.

Dla przedstawicieli instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2015 r. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie zorganizowały szkolenia, warsztaty, konferencje mające na celu podniesienie kwalifikacji oraz nakreślenie sposobu prowadzenia tej formy pieczy zastępczej. Jak wynika z otrzymanych danych w trzech powiatach: Buskim, Kieleckim oraz Koneckim przeprowadzono szkolenia dla kadry instytucjonalnej pieczy zastępczej. Łącznie zorganizowano 6 szkoleń, w których wzięło udział 41 osób. Dokonując porównania z rokiem 2014 wynika, iż liczba powiatów organizujących szkolenia pozostała na takim samym poziomie przy jednoczesnej zwiększonej liczbie uczestników.

Wykres nr 3. Szkolenia dla kadry instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2014 i 2015r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

2.2.3. Rodzinna piecza zastępcza w województwie świętokrzyskim

Wśród sposobów rozwiązywania problemów sieroctwa dzieci na szczególną uwagę zasługują rodzinne formy opieki zastępczej, które ze względu na charakter swojej działalności i poprzez realizowanie zadań z założenia pełnionych przez rodzinę stanowią najbardziej zbliżone środowisko opiekuńczo-wychowawcze do rodziny naturalnej.

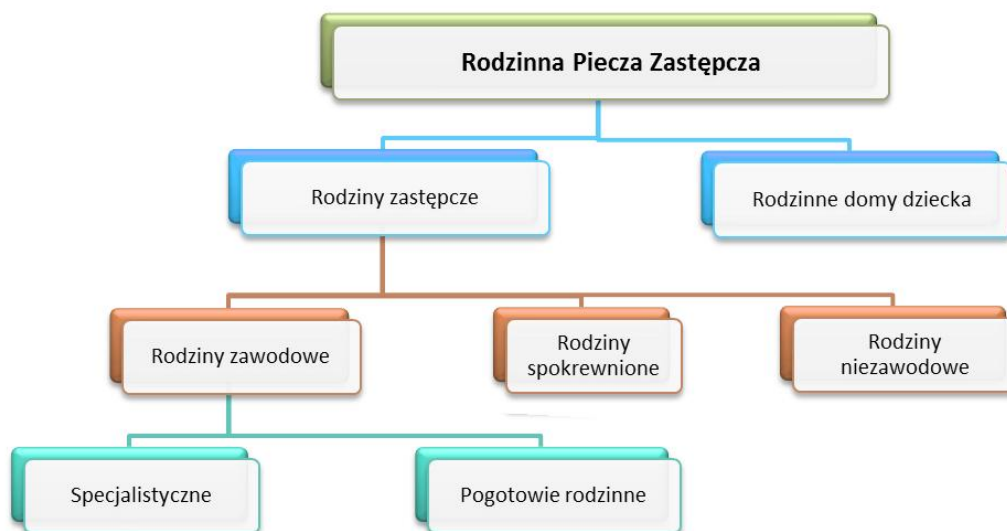
Skutkiem sieroctwa przeciwdziała się podejmując działania kompensacyjne, mające na celu zastąpienie rodziny naturalnej innymi formami zastępczego rodzicielstwa (rodziny adopcyjne i zastępcze), w celu wyrównania opóźnień w rozwoju umysłowym, uczuciowym, społecznym i fizycznym dziecka sierocznego⁵.

Obok rodziny zastępczej popularną formą rodzinnej pieczy zastępczej jest rodzinny dom dziecka - funkcjonalnie i strukturalnie zbliżony do rodziny wielodzietnej, zapewniający dziecku osieroconemu częściowo lub całkowicie pozbawionemu opieki rodzicielskiej, całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokoić jego niezbędne potrzeby.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyróżnia następujące formy rodzinnej pieczy zastępczej:

- rodzina zastępcza spokrewniona,
- rodzina zastępcza niezawodowa,
- rodzina zastępcza zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,
- rodzinny dom dziecka.

Schemat nr 2. Rodzinna piecza zastępcza.

Rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka współpracują z ośrodkiem adopcyjnym, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

⁵ A. Grudziński., *Sieroctwo społeczne*, [w:] *Pracownik socjalny wobec wyzwań współczesności*, red. T. W. Gierat, E. Kucharska, A. Grudziński, Wydawnictwo „scriptum”, Kraków 2012.

2.2.4. Kandydaci na rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w latach 2015.

Kwalifikacja kandydatów do pełnienia roli rodziców zastępczych wydać się może procesem długotrwałym i złożonym, ale ma na celu przede wszystkim dobro dziecka. Ważnym jest, aby rodzice zastępczy byli dobrze i właściwie przygotowani do podjęcia się tej roli, posiadali odpowiednie kompetencje, w tym potrafili szukać pomocy i wsparcia wobec ewentualnie pojawiających się trudności. Niezwykle ważnym elementem jest również motywacja podejmowania się tak trudnego i długotrwałego zobowiązania.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka muszą spełniać wymagania przewidziane w Ustawie. Ponadto są zobowiązani do ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny. Szkolenia, w którym biorą udział kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej stanowią źródło informacji i pomocy dla przyszłych rodziców zastępczych. Proces ten obejmuje edukację, czyli zdobycie odpowiedniej wiedzy i umiejętności, jakie są potrzebne do świadomej decyzji o podjęciu się opieki zastępczej jak i realizacji procesów wychowawczych.

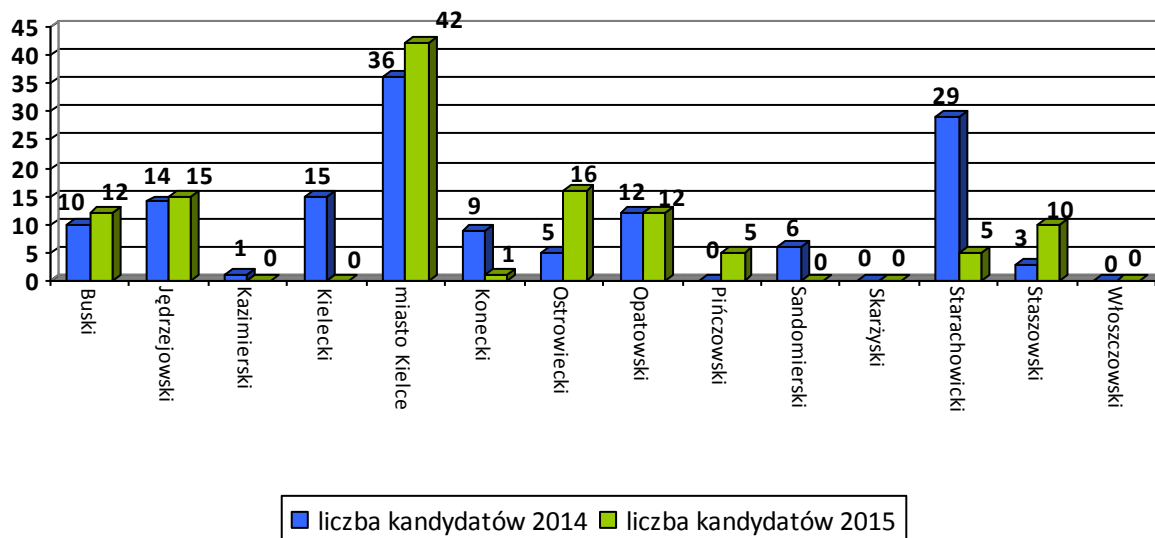
Dane wskazują, iż po okresie wzrostu aktywności samorządów powiatowych obejmującego lata 2013 – 2014 w zakresie podnoszenia kwalifikacji kandydatów na rodziców zastępczych w 2015r. nastąpiła stabilizacja sytuacji. W ubiegłym roku 9 powiatów regionu zorganizowało szkolenia dla kandydatów na rodziców zastępczych tj. o jeden powiat mniej niż w roku 2014; wzrosła liczba przeprowadzonych szkoleń z 24 do 35 natomiast liczba uczestniczących kandydatów nie uległa zasadniczej zmianie – 87 w 2014r. – 86 w 2015. Pod względem liczby przeprowadzonych szkoleń w w/w zakresie największą aktywnością wykazały się powiaty jędrzejowski i buski - odpowiednio 15 i 10 szkoleń. Natomiast największą liczbą przeszkolonych kandydatów wykazały się: miasto Kielce i powiat jędrzejowski – odpowiednio 21 i 12 kandydatów.

Powiatami, które nie przeprowadziły szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych były: powiat kazimierski, powiat konecki, sandomierski, staszowski, włoszczowski. Należy zauważyć, iż powiat staszowski i włoszczowski nie organizował tego typu szkoleń również w roku 2014.

Wskaźnikiem poddanym analizie była liczba kandydatów na rodziców zastępczych. Dane ankietowe wskazują na tendencje malejącą w zakresie liczby kandydatów ze 140 w 2014r. do 118 w roku 2015.

Wykres nr 4. Liczba kandydatów na rodziców zastępczych w województwie świętokrzyskim w latach 2014 i 2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W regionie na przestrzeni minionych lat największą liczbą kandydatów na rodziców zastępczych wykazało się Miasto Kielce 36 (2014r.) i 42 osób (2015r). Największy wzrost liczby kandydatów odnotowano w powiecie ostrowieckim i staszowskim odpowiednio: 11 i 7. Niepokojąca sytuacja, polegająca na drastycznym spadku liczby kandydatów wystąpiła w powiecie kieleckim – spadek o 15 i starachowickim – spadek o 24 kandydatów. W roku 2015 najmniejsza liczba kandydatów na rodziców zastępczych wykazały się powiaty: kazimierski, kielecki, sandomierski, skarżyski oraz włoszczowski.

Istotnym elementem wsparcia dla kandydatów na rodziców zastępczych poddanym analizie są grupy wsparcia. Spotkania grup wsparcia stanowią możliwość zbudowania forum wymiany doświadczeń oraz otrzymania wsparcia w grupie osób pełniących podobną rolę. Ideą grupy wsparcia jest samopomoc, czyli wzajemna pomoc, korzystanie z siły i wsparcia grupy. Uczestnicy grupy sami dla siebie stanowią źródło wsparcia emocjonalnego, informacyjnego i instrumentalnego, źródło zasobów, inspiracji i motywacji do działania. Pomimo niewątpliwych zalet, tego typu instrumenty wsparcia w regionie nie są rozpowszechnione. W 2015r. funkcjonowała zaledwie jedna grupa wsparcia w Starachowicach.

2.2.5. Rodziny zastępcze w regionie.

Rodzina zastępcza powstaje w momencie, gdy małżeństwo lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, w tym także osoba pozostająca w związku nieformalnym przyjmuje

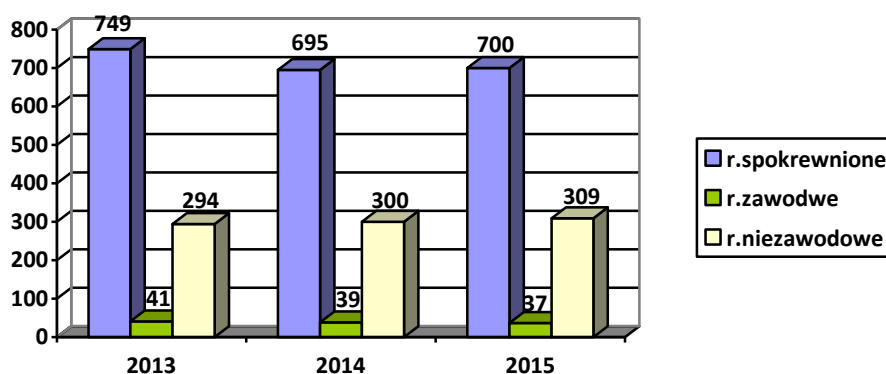

na wychowanie nie więcej niż troje dzieci (chyba że jest to rodzeństwo), przy czym pomiędzy opiekunami zastępczymi a dziećmi nie powstają takie same skutki prawne, jak w procesie adopcji.

Analizę liczebności rodzinnej pieczy zastępczej dokonano na podstawie danych zawartych w Ocenie zasobów pomocy społecznej Województwa Świętokrzyskiego za 2015r. W województwie świętokrzyskim, na podstawie danych przekazanych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie wynika, iż w 2015 r. liczba rodzin zastępczych (spokrewnionych, niezawodowych, zawodowych) nieznacznie, bo o 12 wzrosła – z 1.034 w 2014r. do 1.046 w 2015. Największą liczbą rodzin zastępczych legitymowały się Miasto Kielce – 154 rodziny powiaty: ostrowiecki – 129 i kielecki - 124 rodziny. Zaś najmniejszą liczbą powiaty: buski – 26 oraz kazimierski: 15 rodzin.

W zakresie liczby Rodzinnych Domów Dziecka nastąpił wzrost o jedną placówkę – w 2015r. funkcjonowało w regionie 18 placówek.

Wykres nr 5. Liczba rodzin zastępczych w 2014 i 2015r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Dominującym typem rodzin zastępczych w regionie są rodziny spokrewnione z dzieckiem tj. takie, w której opiekę i wychowanie nad dzieckiem przejmują członkowie rodziny dziecka zobowiązani do alimentacji, tj. wstępni (dziadkowie, pradiadkowie) lub rodzeństwo. Należy zauważyć, iż po okresie istotnego spadku – wynoszącego ponad 7% liczebność rodzin spokrewnionych w latach 2014 i 2015 ustabilizowała się na zbliżonym poziomie. Liczba rodzin zawodowych tj. rodzin zawiązywanych przez małżonków lub osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka; stanowiących profesjonalne rodzinne środowisko dla przyjętego dziecka wykazuje nieznaczną tendencję spadkową. Na przestrzeni minionych trzech lat liczba tego typu rodzin zmniejszyła się o 4 rodziny, co stanowiło blisko

10%. Odwrotna tendencja została odnotowana w przypadku rodzin niezawodowych - tworzonych przez małżonków lub osoby niepozostające w związku małżeńskim, niebędące wstępniymi lub rodzeństwem dziecka, w tym przez osoby z dalszej rodziny lub też zupełnie niespokrewnione z dziećmi. Na przestrzeni lat 2013 – 2015 został odnotowany niewielki, aczkolwiek systematyczny – wynoszący blisko 5% wzrost liczebności tego typu rodzin.

Tabela nr 4. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka – dane wg. powiatów regionu świętokrzyskiego w latach 2014-2015.

Powiat	Liczba rodzin zastępczych						Rodzinny dom dziecka		Razem	
	Spokrewnionych z dzieckiem		Niezawodowych		Zawodowych		2014	2015	2014	2015
	2014	2015	2014	2015	2014	2015				
Buski	9	10	12	13	3	3	0	0	24	26
Jędrzejowski	43	46	16	18	0	0	0	2	59	66
Kazimierski	10	12	4	3	0	0	0	0	14	15
Miasto Kielce	108	104	39	40	11	10	4	4	162	158
Kielecki	73	79	39	41	5	4	5	5	122	129
Konecki	70	65	27	25	6	6	0	2	103	98
Opatowski	30	30	21	22	0	0	0	0	51	52
Ostrowiecki	87	90	27	36	3	3	1	0	118	129
Pińczowski	28	27	9	8	3	3	0	0	40	38
Sandomierski	49	50	19	12	1	1	2	0	71	63
Skarżyski	81	81	36	37	2	2	1	0	120	120
Starachowicki	74	69	16	19	3	3	3	3	96	94
Staszowski	19	22	19	18	0	0	0	1	38	41
Włoszczowski	14	15	16	17	2	2	1	1	33	35
Razem:	695	700	300	309	39	37	17	18	1051	1064

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli wynika, iż największy wzrost liczebności rodzin zastępczych na przestrzeni 2014 i 2015 odnotowano na terenie powiatu ostrowieckiego (12 nowych rodzin) oraz kieleckiego i jędrzejowskiego – po 7 nowych rodzin. Natomiast niekorzystna tendencja objawiająca się zmniejszeniem liczby rodzin zastępczych wystąpiła w powiecie sandomierskim (minus 8 rodzin) oraz koneckim – zmniejszenie o 5 rodzin. Przeprowadzając analizę zgromadzonego materiału w aspekcie liczebności poszczególnych typów rodzin w ujęciu terytorialnym wynika, że najliczniej rodziny zastępcze spokrewnione występowały w Mieście Kielce (104) oraz powiecie ostrowieckim (90), zaś najmniej licznie rozpowszechnione w powiatach: kazimierskim (12) oraz buskim (10). Miasto Kielce oraz powiat kielecki charakteryzowały się największą liczbą rodzin zastępczych niezawodowych – odpowiednio 41 i 40 rodzin, zaś najmniejszą powiat pińczowski – 8 i kazimierski – 3.

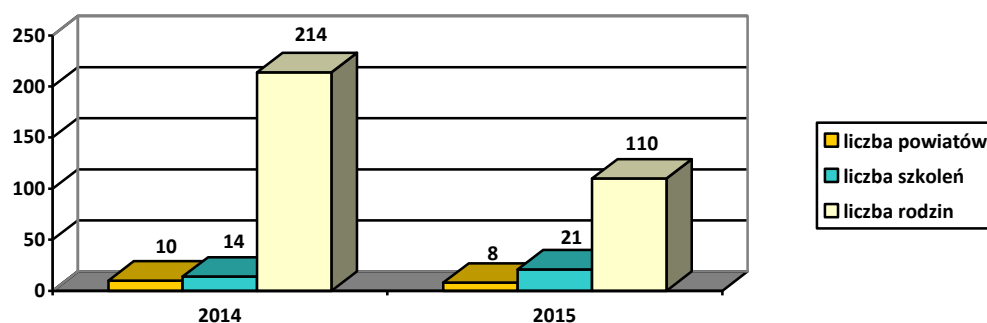
Kolejnym typem rodzin zastępczych są rodziny zawodowe – dane wskazują, iż ten typ rodzin jest najmniej rozpowszechniony w regionie. Najliczniej były reprezentowane w ubiegłym roku na terenie Miasta Kielce – 10 oraz powiatu koneckiego -6. Natomiast nie zostały utworzone tego typu rodziny w powiatach: staszowskim, opatowskim, jędrzejowskim i kazimierskim.

Dane Oceny zasobów pomocy społecznej za 2015r. w zakresie rozwoju Rodzinnych Domów Dziecka będące jedną z form rodzinnej pieczy zastępczej w ogólnej liczbie placówek wykazują na nieznaczny wzrost z 17 do 18. Najwięcej nowych domów funkcjonowało w powiecie kieleckim – 5 i Mieście Kielce – 4. Natomiast gros powiatów regionu świętokrzyskiego nie powołało do funkcjonowania rodzinnych domów dziecka - należą do nich powiaty: skarżyski, sandomierski, pińczowski, ostrowiecki, opatowski, buski i kazimierski. Niepokojące dane napłynęły z terenu powiatów ostrowieckiego, skarżyskiego oraz sandomierskiego. Wynika z nich bowiem, iż zostały na przestrzeni 2014 i 2015 roku zlikwidowane rodzinne domy dziecka do tej pory funkcjonujące na terenie niniejszych powiatów. Wśród rodzin zastępczych typu zawodowego funkcjonowało w 2015r. 4 rodziny zawodowe specjalistyczne oraz 13 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

Analiza danych pozwala zauważyć, iż powiatem naszego regionu, w których najslabiej rozwinięta jest rodzinna opieka zastępcza jest powiat kazimierski.

Wśród szerokiego wachlarza działań organizowanych na poziomie powiatu należy promowanie rodzicielstwa zastępczego, prowadzenie grup wsparcia oraz szkoleń dla rodzin zastępczych.

Wykres nr. 6. Liczba powiatów, liczba szkoleń oraz uczestniczących w nich rodzin zastępczych w 2014 i 2015r.

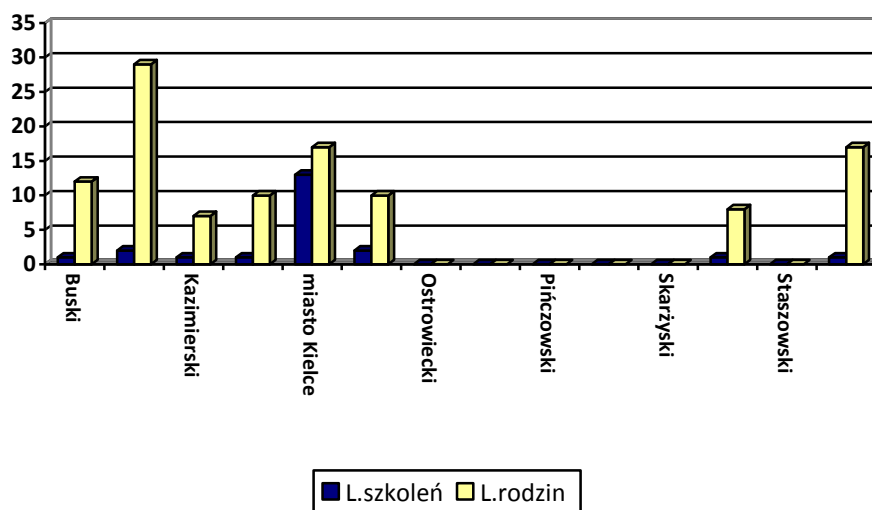

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Dane zawarte w ankietach wykazały, iż w 2015r. nastąpił spadek aktywności samorządów powiatowych w zakresie organizowania szkoleń dla rodzin zastępczych. W 2015r. zaledwie 8 powiatów prowadziło szkolenia dla rodzin zastępczych tj. o dwa

powiaty mniej niż w roku 2014. Łącznie powiaty przeprowadziły 21 cykli szkoleniowych, w których udział wzięło 110 rodzin. Istotnie, bo niemalże dwukrotnie zmniejszyła się liczba przeszkolonych rodzin – w 2014r. szkoleniach uczestniczyło 214 rodzin.

Wykres nr 7. Liczba szkoleń i rodzin zastępczych w ujęciu powiatów.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Największą aktywnością w omawianym zakresie wykazało się Miasto Kielce - zorganizowało 13 szkoleń, w których udział wzięło 17 rodzin oraz powiat jędrzejowski: 2 szkolenia dla 29 rodzin.

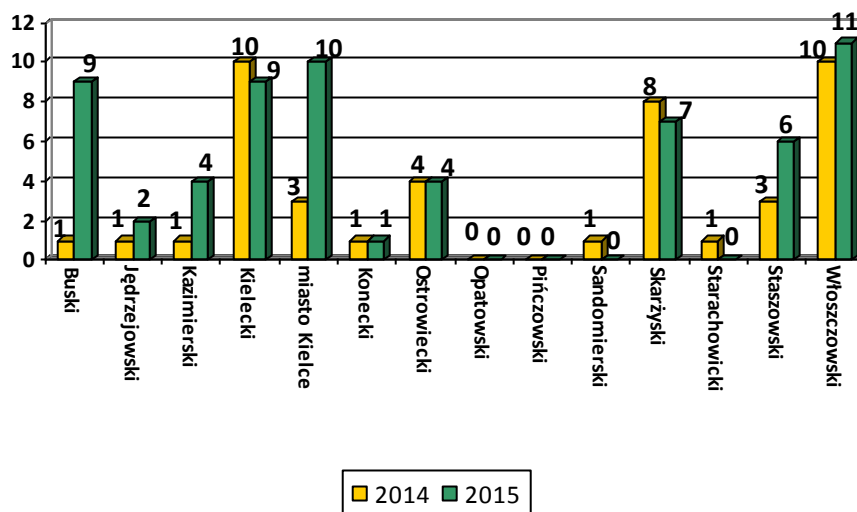
Dane ankietowe wskazują, iż powiaty: ostrowiecki, opatowski, pińczowski, sandomierski, skarżyski oraz staszowski nie organizowały w 2015r. szkoleń dla rodzin zastępczych.

Jednym z ważniejszych narzędzi wsparcia i rozbudowy rodzinnej pieczy zastępczej, który poddano analizie stanowią grupy wsparcia dla rodziców zastępczych. Grupa wsparcia stanowi forum wymiany doświadczeń, jej ideą jest samopomoc, czyli wzajemna pomoc, korzystanie z siły i wsparcia grupy. Uczestnicy grupy sami dla siebie stanowią źródło wsparcia emocjonalnego, informacyjnego i instrumentalnego, źródło zasobów, inspiracji i motywacji do działania. Dane ankietowe wskazują, iż 10 powiatów naszego regionu w 2015r. prowadziło grupy wsparcia dla rodziców zastępczych.

Największą liczbę grup wsparcia odnotowano w powiecie włoszczowskim-11, Mieście Kielce – 10 oraz powiecie buskim i kieleckim – 9, zaś powiat: opatowski, pińczowski, sandomierski oraz starachowicki nie utworzył tego typu grup.

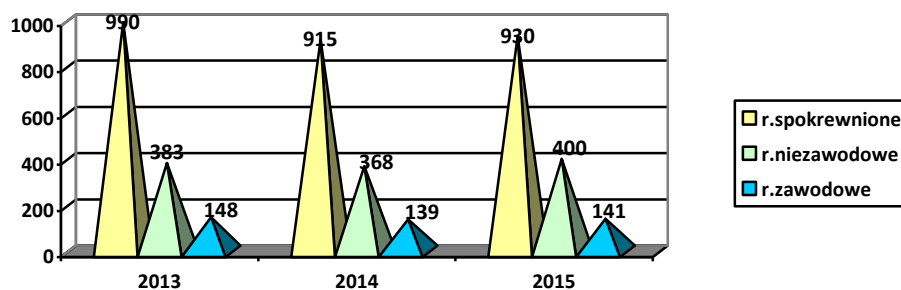
Wykres nr 8. Liczba grup wsparcia dla rodzin zastępczych w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2014 i 2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym kondycję systemu pieczy zastępczej w regionie jest liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych. Celem ukazania tendencji dokonano analizy porównawczej danych obejmujących lata 2013 – 2015. Wynika z nich, iż po okresie spadku liczby dzieci obejmującym rok 2013-2014 w każdym z typów funkcjonujących w regionie rodzin zastępczych (spokrewnionych, niespokrewnionych, zawodowych) rok 2015 był okresem wzrostu liczby dzieci przebywających w rodzinach. Tendencja może wynikać z faktu zwiększenia liczebności rodzin zastępczych w roku 2015. Poniższa tabela przedstawia sytuację.

Wykres nr 9. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2014-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

Dalsza analiza danych dotyczy liczby dzieci umieszczonych w poszczególnych typach rodzin w ujęciu przestrzennym – w poszczególnych powiatach.

Dane tabelaryczne wskazują, iż najmniej dzieci umieszczonych jest w rodzinach zastępczych na terenie powiatu kazimierskiego – łącznie w 2014r. przebywało 22 dzieci, w 2015 – 24, co stanowiło odpowiednio 1,5% oraz 1,6% ogółu dzieci w rodzinach zastępczych. Należy zwrócić uwagę, iż w powiecie kazimierskim nie funkcjonowały rodziny zastępcze zawodowe, natomiast liczba dzieci w rodzinach typu niezawodowego była najniższa w regionie. Z kolei na terenie powiatu buskiego w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem odnotowano najmniejszą liczbę dzieci w regionie.

Największą liczbę dzieci umieszczoną w rodzinach zastępczych odnotowano w Mieście Kielce – 188 dzieci tj. 12,8% ogółu, Należy zaznaczyć, iż w omawianym okresie w Mieście Kielce zarysował się najsilniej w regionie trend zmniejszenia liczby dzieci w rodzinach zastępczych wynoszący minus 10%. Odwrotna tendencja – przyrost liczby dzieci w rodzinach zastępczych najsilniej uwidocznił się na terenie powiatu opatowskiego – plus 30% oraz włoszczowskiego – plus 19%.

Tabela nr 5. Liczba dzieci w poszczególnych typach rodzin zastępczych.

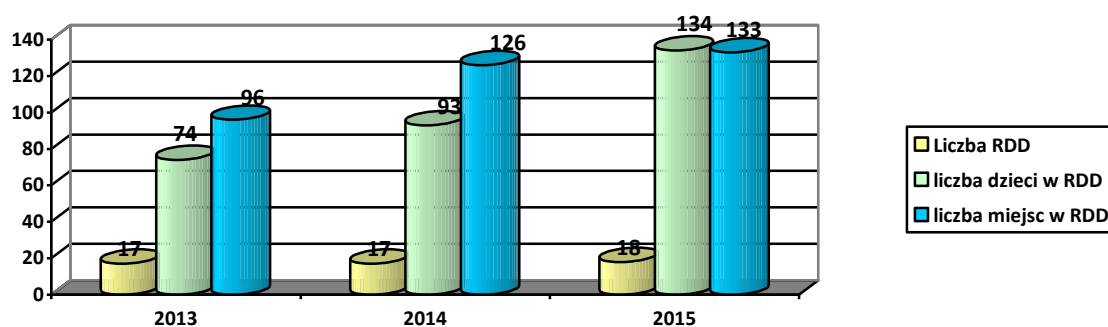
Powiat	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych						Razem	
	Spokrewnionych z dzieckiem		Niezawodowych		Zawodowych			
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Buski	10	10	12	14	12	13	34	37
Jędrzejowski	61	64	21	25	0	0	82	89
Kazimierski	17	21	5	3	0	0	22	24
Miasto Kielce	135	125	45	43	29	20	209	188
Kielecki	103	109	52	53	17	12	172	174
Konecki	98	101	29	33	15	20	142	154
Opatowski	30	39	21	34	0	0	51	73
Ostrowiecki	111	112	39	52	13	18	163	182
Pińczowski	36	37	12	11	11	11	59	59
Sandomierski	62	64	25	17	6	6	93	87
Skarżyski	105	107	42	44	18	13	165	164
Starachowicki	97	91	18	25	10	11	125	127
Staszowski	31	30	27	24	0	0	58	54
Włoszczowski	19	19	20	22	8	17	47	58
Razem:	915	930	368	400	139	141	1422	1470

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

W zakresie liczby dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka kolejny rok z rzędu odnotowany został wzrost liczebności wynoszący 41 dzieci – w 2015r. łącznie w RDD przebywało 134 dzieci. Wykres obrazuje sytuację.

Wykres nr 10. Liczba Rodzinnych Domów Dziecka, liczba dzieci oraz liczb miejsc.

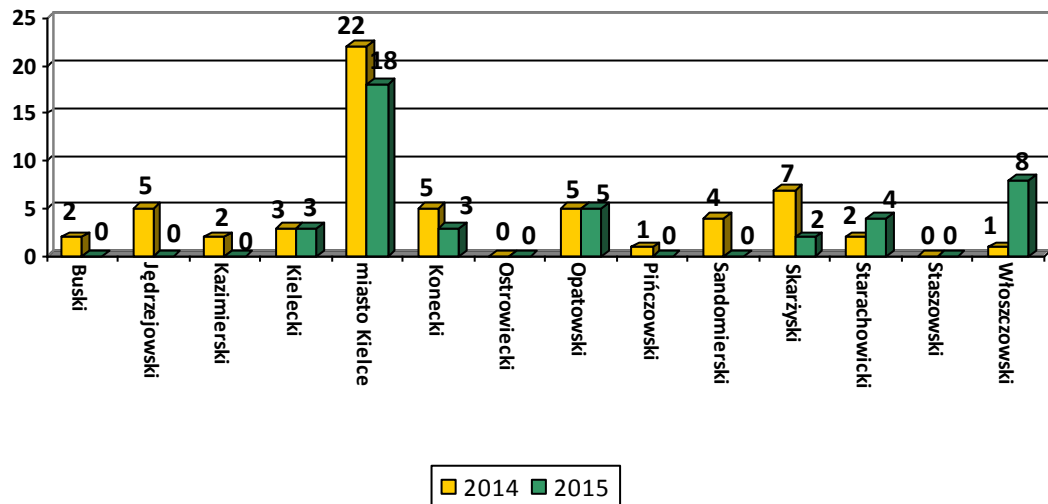
Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

Najwięcej dzieci w rodzinnych domach dziecka w roku 2015 przebywało, w powiecie kieleckim - 38 dzieci oraz Mieście Kielce – 31 dzieci. Należy zwrócić uwagę, iż w roku ubiegłym po raz pierwszy liczba dzieci przekroczyła (o jeden) liczbę miejsc w rodzinnych domach dziecka.

Założenia ustawy wskazuje, iż umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno mieć charakter przejściowy, do czasu powrotu do rodziny naturalnej, uregulowania jego sytuacji prawnej lub adopcji. Dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. Podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka z rodziny zastępczej do jego rodziny biologicznej związane jest z obowiązkiem pracy z rodziną biologiczną i kontrolowania sytuacji dziecka. Analiza liczby dzieci, które powróciły z rodziny zastępczej do naturalnej wynika, iż lata 2014 i 2015 charakteryzują się niekorzystnym trendem polegającym na zmniejszeniu liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych. Dane ankietowe wskazują, iż w roku 2014 w regionie 61, zaś w 2015 zaledwie 43 dzieci powróciło do rodzin naturalnych. Powiatem, w którym najwięcej dzieci powróciło do rodziny naturalnej było Miasto Kielce – 18 dzieci, zaś w powiatach: buskim, jędrzejowskim, kazimierskim, opatowskim, pińczowskim, sandomierskim, staszowskim nie odnotowane zostały przypadki powrotu dzieci do rodziny naturalnej. Wykres obrazuje sytuację w regionie.

Wykres nr 11. Liczba dzieci powracających z rodzin zastępczych do naturalnych w regionie.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Kolejnymi wskaźnikami poddanymi szczegółowej analizie były liczba dzieci, które opuściły instytucjonalną pieczę na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej oraz liczba dzieci, które umieszczone były w rodzinie zastępczej i powróciły do placówki.

Tabela nr 6. Liczba dzieci, które umieszczone były w rodzinie zastępczej i powróciły do placówki, liczba dzieci w powiatach województwa świętokrzyskiego, które opuściły pieczę instytucjonalną na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej.

Lp.	Powiat	Liczba dzieci, które z rodziny zastępczej powróciły do placówki.		Liczba dzieci, które opuściły pieczę instytucjonalną na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej.	
		2014 r.	2015 r.	2014r.	2015 r.
1.	Buski	0	0	0	2
2.	Jędrzejowski	2	1	1	2
3.	Kazimierski	0	0	0	1
4.	Miasto Kielce	8	1	0	0
5.	Kielecki	0	1	2	0
6.	Konecki	4	0	2	1
7.	Opatowski	0	0	5	2
8.	Ostrowiecki	2	6	6	1
9.	Pińczowski	0	0	0	0
10.	Sandomierski	0	0	0	0
11.	Skarżyski	2	0	5	4
12.	Starachowicki	0	4	0	1
13.	Staszowski	0	0	0	0
14.	Włoszczowski	0	0	2	0
Razem		18	13	23	14

Źródło: opracowanie własne ROPS.

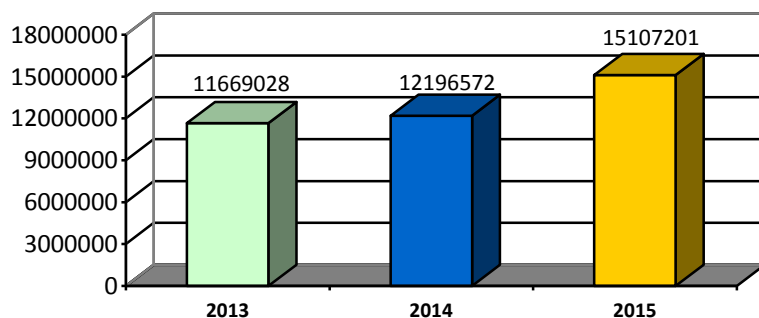

Z danych obejmujących lata 2014-2015 wynika, iż w powiatach województwa świętokrzyskiego zmniejszyła się zarówno liczba dzieci, które z rodziny zastępczej wróciły do instytucjonalnej - z 18 do 13 dzieci jak i liczba dzieci, które opuściły instytucjonalną pieczę zastępczą na rzecz rodzinnej - z 23 do 14 dzieci.

Najliczniej z rodzin zastępczych do placówek wróciły dzieci w powiecie ostrowieckim – 6 oraz starachowickim – 4, natomiast ruch między pieczę instytucjonalną a rodzinami zastępczymi najliczniej wystąpił w powiecie skarżyskim. – 4 dzieci. Przejście dzieci z rodzinnych do instytucjonalnych form pieczy należy uznać za wysoce niekorzystną tendencję, w związku z czym poddano analizie przyczyny powrotów. W roku 2015 należały do nich m.in.: problemy i trudności opiekuńczo - wychowawcze, połączenie rodzeństw oraz rozwiązanie rodzin zastępczych.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka, na każde umieszczone dziecko, przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania. W skali regionu samorządy powiatowe przekazały na wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej kwotę: 15.107.201zł. Dokonując zestawienia porównawczego kwot zaangażowanych w latach poprzednich odnotowujemy istotny progres – w stosunku do roku 2013 nastąpiło zwiększenie środków finansowych na poziomie blisko 23%. Wykres obrazuje sytuację.

Wykres nr 12. Kwota świadczeń – rodzinna piecza zastępcza w latach 2013-2015.

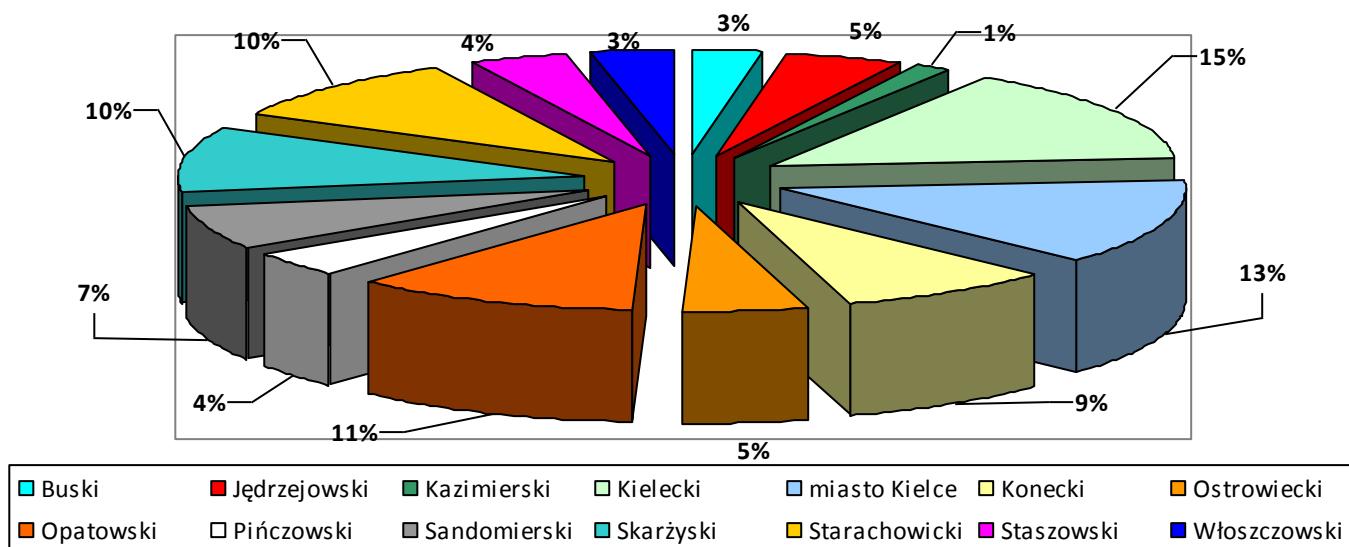

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

Na wsparcie rodzin zastępczych w 2015 r., tak samo jak w roku 2014, najwięcej środków finansowych przeznaczyło Miasto Kielce -14,7% ogółu kosztów związanych z funkcjonowaniem rodzin zastępczych w skali regionu, w dalszej kolejności powiaty: kielecki – 13,5% i starachowicki – 10,7%. Powiatami, które przeznaczyły najmniej środków finansowych na funkcjonowanie rodzin zastępczych były powiaty: kazimierski: 1,4% oraz buski: 2,8%. Wykres poniżej przedstawia sytuację.

Wykres nr 13 Środki finansowe przeznaczone przez powiaty regionu świętokrzyskiego na wsparcie rodzin zastępczych w 2015r.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

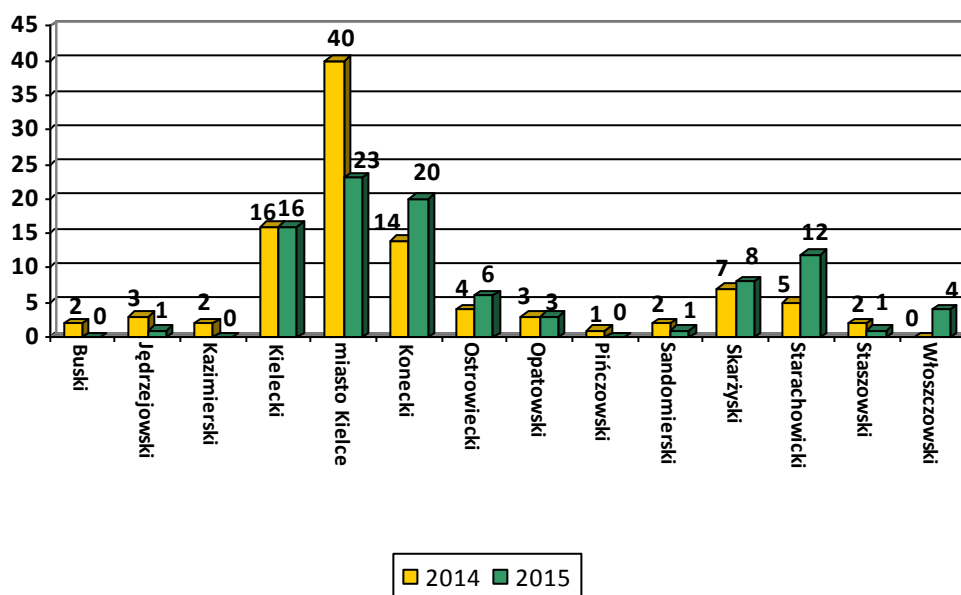
Rodzina zastępcza podejmuje swoje obowiązki z dniem umieszczenia w niej dziecka na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego. Pełnienie tej funkcji z mocy prawa ustaje z dniem osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Sąd opiekuńczy może również wcześniej rozwiązać rodzinę zastępczą jeżeli rodzina zastępcza przestaje wypełniać nałożone na nią obowiązki. W regionie świętokrzyskim rok 2015 po okresie gwałtownego wzrostu liczby rozwiązyanych rodzin zastępczych był okresem, w którym nastąpiło blisko 14% zmniejszenie liczby rozwiązyanych rodzin zastępczych. U podstaw rozwiązań rodzin zastępczych w ubiegłym roku leżały następujące powody (usystematyzowane wg. częstości występowania): usamodzielnienia, adopcje, powroty do rodziny naturalnej, umieszczenia w placówce opiekuńczo-wychowawczej, rozwiązania rodziny.

Dane ankietowe wskazują, iż największą liczbą rozwiązyanych rodzin zastępczych wykazały się powiaty: Miasto Kielce – 23 rodziny oraz powiat konecki 20 rodzin, natomiast powiaty: buski, kazimierski oraz pińczowski nie wskazały na wystąpienie tego typu sytuacji.

Na przestrzeni minionych lat największy wzrost liczby rozwiązyanych rodzin zastępczych odnotowano w powiecie starachowickim – 7 rodzin i koneckim – 6 rodzin, zaś zmniejszenie w Mieście Kielce – 17 rodzin. Wykres przedstawia sytuację.

Wykres nr 14. Liczba rozwiązanych rodzin zastępczych wg. powiatów w latach 2014 i 2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS

2.2.6. Zapewnienie wsparcia i pomocy wychowankom opuszczającym rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą.

Osiągnięcie przez dziecko pełnoletności stanowi ważne wydarzenie w życiu każdej rodziny, choć zazwyczaj ma ono znaczenie psychologiczne i prawne, gdyż nie jest związane z koniecznością przejęcia odpowiedzialności za własne życie. Grupą dla której osiągnięcie pełnoletności wiąże się z koniecznością wzięcia za siebie odpowiedzialności, usamodzielnienia są wychowankowie rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych czy regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, czyli wychowankowie systemu pieczy zastępczej. Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności system pieczy zastępczej w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc: na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie, na zagospodarowanie w formie rzeczowej oraz udziela się pomocy w uzyskaniu: odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zatrudnienia.

Indywidualny program usamodzielnienia.

Pełnoletni wychowanek placówki opiekuńczo-wychowawczej lub rodziny zastępczej może przystąpić do realizacji programu usamodzielniania i ubiegać się o przyznanie pomocy pieniężnej. Stwarza to szansę dla osób, które są w trudnej sytuacji życiowej, ale starają się współpracować z instytucją pomocy społecznej w kwestii swojego usamodzielnienia stopniowo rozwiązywać problemy wiążące się z uzyskaniem samodzielności.

Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w roku 2015 wyniosła 646 i była o 66 większa niż w roku 2014. Na podstawie danych zebranych w *Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego za 2015 rok*, najwięcej osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia odnotowano w ubiegłym roku w powiatach: ostrowieckim (157 osób) oraz skarżyskim (105 osób), najmniej w powiecie opatowskim (0), buskim (3 osoby) i staszowskim (5 osób).

Pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Liczba pełnoletnich osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze wyniosła w roku ubiegłym **168** osób. Analiza danych wykazuje na **7,7%** wzrost liczby pełnoletnich osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w stosunku do 2014 roku. Łączna kwota świadczeń wypłacanych osobom pełnoletnim opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze w 2015r. wzrosła o **8,5%** w stosunku do roku 2014 - wyniosła **921.839 zł**, z czego ponad 77% przeznaczono w formie pomocy na kontynuowanie nauki.

Pełnoletnie osoby opuszczające placówki, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej.

Liczba pełnoletnich osób opuszczających placówki o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o *pomocy społecznej* wyniosła **49** osób. Analiza danych wykazuje na znaczny wzrost wynoszący ponad **39%** liczby osób pełnoletnich opuszczających placówki w odniesieniu do 2014 roku. Łączna kwota świadczeń wypłacanych osobom pełnoletnim opuszczającym w roku 2015 placówki opiekuńczo-wychowawcze była o 5,4% niższa niż w roku 2014, ukształtowała się na poziomie **157.453zł**, z czego ponad 88% przeznaczono na pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.

Pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze.

Liczba pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka wyniosła w latach objętych monitoringiem 428 osób. Rok 2015 był kolejnym okresem, w którym nastąpił spadek liczby pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze: w roku 2013 -519 osób, w 2014 – 446 a w 2015 – 428 osób. Łączna kwota świadczeń wypłacanych osobom pełnoletnim opuszczającym w roku 2015 rodziny zastępcze była o niespełna 2% niższa niż w 2014 roku i kształtowała się na poziomie **2.597.058 zł**, czego 83% przeznaczono na pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.

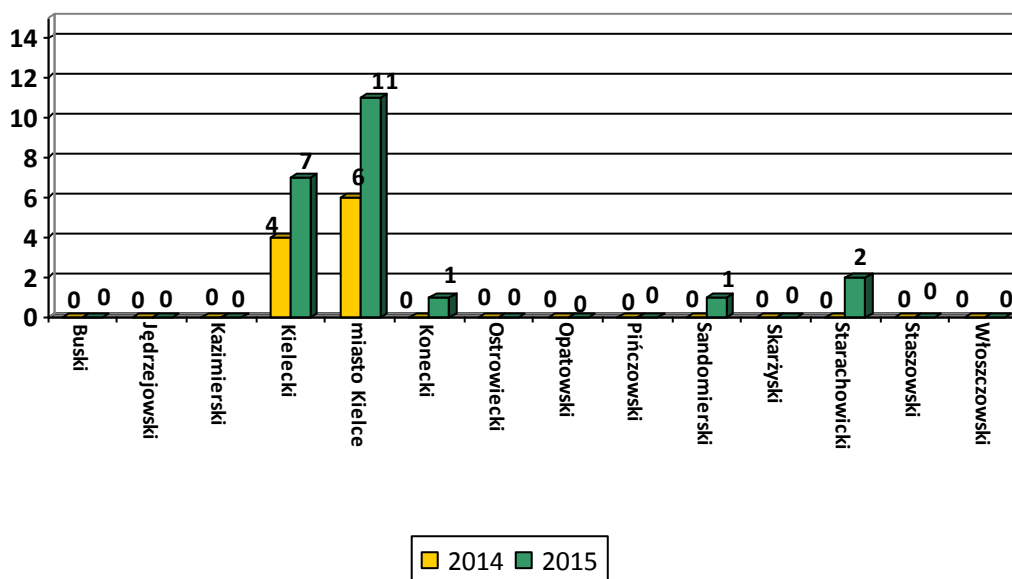
Rodziny pomocowe w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2014.

Rodzina pomocowa to rodzina, która obejmuje pieczę dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Piecza zastępcza nad dzieckiem może być powierzona rodzinie pomocowej, w szczególności kiedy opiekunowie zastępczy wykorzystują prawo do urlopu, uczestniczą w szkoleniach, przebywają w szpitalu lub w sytuacji wystąpienia innych nieprzewidywalnych zdarzeń losowych. Czas pobytu dziecka w rodzinie pomocowej nie może przekroczyć 2 miesięcy.

Dane ankietowe wskazują, iż w województwie świętokrzyskim w 2015r. 5 powiatów powołało łącznie 22 rodziny pomocowe, co ewidentnie wskazuje na rozwój i popularyzację tej formy wsparcia w odniesieniu do 2014r. kiedy to zaledwie dwa powiaty utworzyły 10 rodzin pomocowych.

Wykres nr 15. Rodziny pomocowe w regionie w latach 2014 i 2015

Źródło: opracowanie własne ROPS

Na koniec ubiegłego roku powiaty wykazały, iż w rodzinach pomocowych umieszczonych było 30 dzieci, tj. mniej o 5 niż w roku 2014. W zakresie podnoszenia kwalifikacji tego typu rodzin w 2015r. dwa powiaty : kielecki oraz Miasto Kielce przeprowadziły szkolenia dla 6 rodzin.

Zadania realizowane przez samorządy gmin w województwie świętokrzyskim.

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku jednym z zadań własnych gminy jest opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Z danych zebranych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej danych wynika, iż w 2015r. program posiadało 62 gminy, co było wskaźnikiem wyższym o 18 niż w roku 2014.

Na realizację zadań określonych programami w 2015r. samorządy gminne województwa świętokrzyskiego przeznaczyły środki finansowe w łącznej kwocie: 2.606.425zł., co było wartością niższą o blisko 6% w stosunku do 2014r.

Środki przeznaczone na realizację Programu pochodziły głównie: z budżetu gmin – 52,5%, w nieznacznie mniejszym zakresie z dotacji budżetu państwa 46%, natomiast zaledwie 1,5% wydatkowanej kwoty stanowił udział środków unijnych.

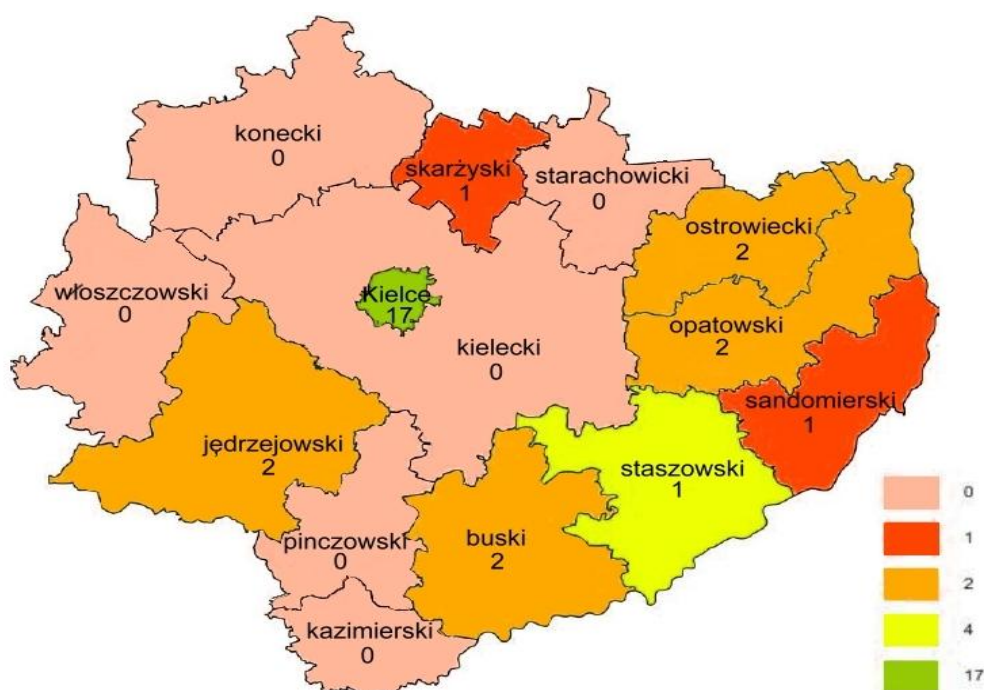

Mieszkania chronione w gminach województwa świętokrzyskiego.

Ustawa o pomocy społecznej umożliwia pobyt w mieszkaniach chronionych osobom, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. Ta forma wsparcia kierowana jest przede wszystkim dla osób z zaburzeniami psychicznymi, opuszczającym pieczę zastępczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcom, którzy uzyskali w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Jak wynika z danych *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2015r.* w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 31 mieszkań chronionych, co stanowiło wzrost o 19% w stosunku do 2014 roku, gdzie 22 z nich prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast 9 przez organizacje pozarządowe. Największą liczbą mieszkań wykazało się Miasto Kielce – 17, zaś mieszkania nie zostały utworzone na terenie powiatów: kazimierskiego, koneckiego, kieleckiego, starachowickiego, pińczowskiego i włoszczowskiego. Placówki łącznie oferowały 159 miejsc, skorzystało z nich 138 osób. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania mieszkań chronionych w 2015 roku wyniósł 93.288zł.

Mapa nr 3. Mieszkania chronione w regionie świętokrzyskim.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

2.3. Cel operacyjny nr 3. Skuteczny system wsparcia rodziny naturalnej znajdującej się w sytuacji kryzysowej.

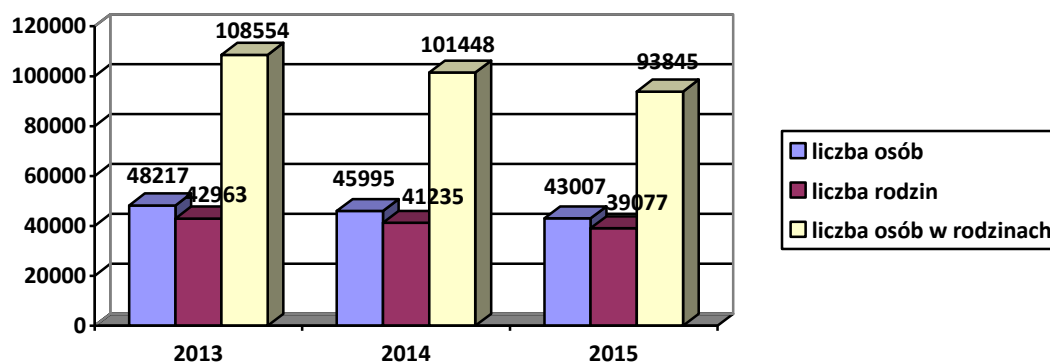
2.3.1. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

Pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, umożliwianie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz doprowadzenie do ich życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem. Celem pomocy społecznej jest także zapobieganie powstawaniu sytuacji powodujących konieczność korzystania z pomocy społecznej. Potrzeby osoby i rodziny korzystającej z pomocy społecznej powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej.

Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: pieniężne oraz niepieniężne.

Liczba osób, które otrzymały świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim w 2015 r. wyniosła 43.007. W stosunku do 2014 roku jest to spadek o blisko 6,5%. Liczba rodzin, które uzyskały świadczenie pieniężne wyniosła w 2015 roku 39.077, to jest mniej w stosunku do 2014 roku o 5,2%. Należy zaznaczyć, iż tendencja spadkowa występowała w roku 2013. Wykres przedstawia liczbę osób i rodzin, którym przyznano świadczenia pieniężnie.

Wykres nr 16. Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenia pieniężne w województwie świętokrzyskim w latach 2013 - 2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

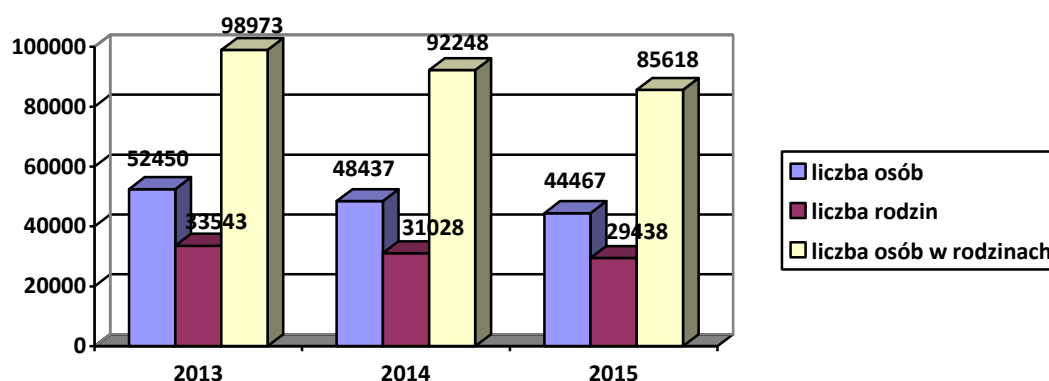

Najwięcej świadczeniobiorców uzyskujących świadczenia pieniężne pomocy społecznej odnotowano w powiecie kieleckim (7.999) i mieście Kielce (5.681). Najmniej w powiecie pińczowskim (873), kazimierskim (919).

Obok świadczeń pieniężnych został określony szeroki wachlarz świadczeń niepieniężnych. Udzielenie tych świadczeń nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego, a jedynie od wystąpienia okoliczności faktycznie uzasadniających przyznanie danej pomocy.

Analiza danych dotyczących liczby osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne wskazuje, iż rok 2015 był kontynuacją trwającego od 2013r. spadkowego trendu świadczeniobiorców niepieniężnych form pomocy. Liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne z pomocy społecznej w 2015 roku w regionie świętokrzyskim wynosiła 44.467 osób, co było wartością niższą o 8,2% w stosunku do 2014 roku. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia niepieniężne w 2015 roku wyniosła 29.438 rodzin i jest to spadek w odniesieniu do 2014 roku o niespełna 6,9%.

Wykres nr 17. Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenia niepieniężne w województwie świętokrzyskim w latach 2013 - 2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

Liczba osób, które uzyskały świadczenie niepieniężne z pomocy społecznej wykazuje silne terytorialne zróżnicowanie. Najwięcej tego typu osób odnotowano w mieście Kielce - 10.714 oraz powiecie kieleckim 6.380, najmniej zaś w powiecie kazimierskim 595 i pińczowskim 936.

2.3.2. Poradnictwo specjalistyczne w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2014-2015.

Współczesna rodzina będąca najmniejszą komórką społeczną podlega wielu zagrożeniom stanowiącymi wytwory współczesnej cywilizacji. Tempo zmian społecznych, kulturalnych i ekonomicznych powoduje, że coraz częściej rodziny nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie z wypełnianiem jej podstawowych funkcji. Nerozwiazane trudności nawarstwiają się, co w konsekwencji prowadzi do sytuacji kryzysowej.

Aby móc skutecznie odpowiadać na potrzeby rodziny system wsparcia rodziny poddawany musi być ciągłemu rozwojowi, postępowi, konieczne jest doskonalenie istniejących form pracy oraz wprowadzanie innowacyjnych i nowatorskich rozwiązań. Funkcjonujący w Polsce system pomocy i wsparcia rodzin zagrożonych kryzysem oparty jest na wielu instytucjach, które wzajemnie uzupełniają się podczas wykonywania zadań.

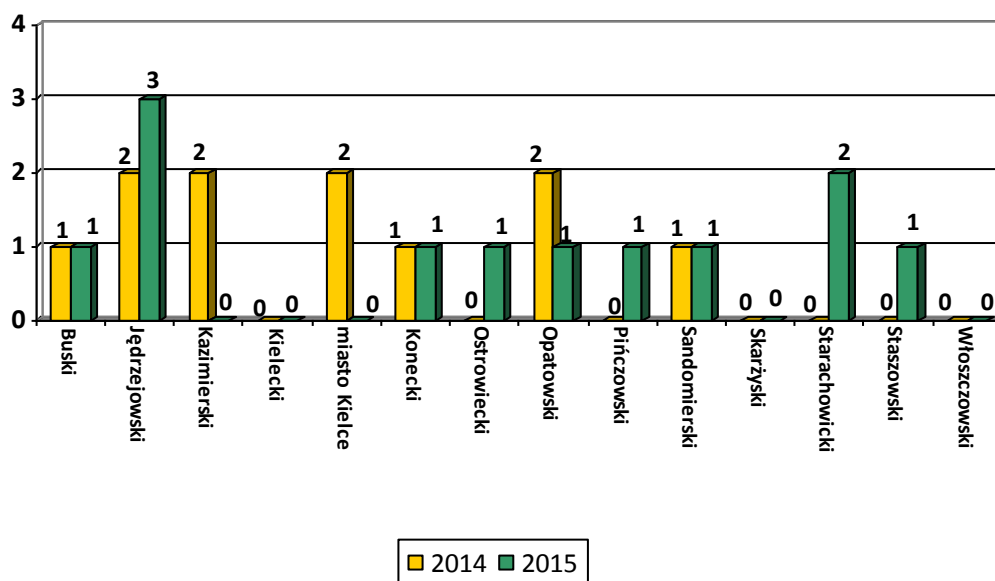
Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na jednostki samorządu terytorialnego obowiązki w zakresie wspierania rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej, przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. W oparciu o ustawę, rodziny dysfunkcyjne otrzymują wsparcie w trudnych dla nich sytuacjach, w postaci poradnictwa specjalistycznego, oferty placówek i instytucji wsparcia, czy pracy asystentów rodziny.

Poradnictwo specjalistyczne w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne stanowi zadanie własne powiatu, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Głównym celem poradnictwa jest poprawa jakości życia osób zwracających się o pomoc, ich rozwój i optymalizacja działań związanych z różnymi aspektami funkcjonowania indywidualnego, grupowego, rodzinnego, zawodowego.

W województwie świętokrzyskim w roku 2015 poradnictwo specjalistyczne prowadzone było przez 9 tj. o 2 więcej niż w 2014r. powiatów: Buski, Jędrzejowski, Konecki, Ostrowiecki, Opatowski, Pińczowski, Sandomierski, Starachowicki oraz Staszowski. Łącznie powiaty utworzyły 12 punktów poradnictwa specjalistycznego dla rodzin potrzebujących wsparcia.

Wykres nr 18. Liczba punktów poradnictwa specjalistycznego na terenie powiatów województwa świętokrzyskiego w latach 2014 – 2015.

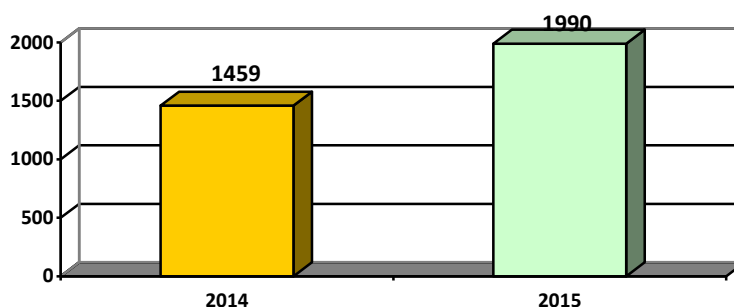

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Na przestrzeni analizowanego okresu najwięcej punktów poradnictwa funkcjonowało na terenie powiatu jędrzejowskiego oraz skarżyskiego. Niepokój budzi fakt, iż dane przekazane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Kielcach wykazały na likwidację punktów poradnictwa specjalistycznego w Mieście Kielce.

Dane dotyczące liczby rodzin objętych wsparciem placówek poradnictwa specjalistycznego w regionie wskazują duże zapotrzebowanie na tą formę wsparcia. W 2015r. nastąpiło blisko 27% zwiększenie liczby rodzin w stosunku do roku 2014.

Wykres nr 19. Liczba rodzin objętych wsparciem placówek poradnictwa specjalistycznego w latach 2014 -2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W latach obejmujących monitoring największa liczba rodzin korzystająca z poradnictwa specjalistycznego została odnotowana w powiecie jędrzejowskim – 449 rodzin (22% ogółu), buskim – 334 rodziny (17% ogółu) oraz koneckim – 326 rodzin (16% ogółu).

Ważnym elementem wsparcia rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji są placówki wsparcia dziennego, których zadania polegają na wspieraniu rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji opiekuńczo- wychowawczych i edukacyjnych wobec dzieci. W swojej działalności współpracują z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także placówkami oświatowymi oraz podmiotami leczniczymi.

Na podstawie danych pozyskanych z ankiet ustalono, iż na przestrzeni lat 2014-2015 w województwie świętokrzyskim zmniejszyła się liczba placówek wsparcia dziennego oraz liczba dzieci objętych ich wsparciem. Dane ankietowe wskazują, iż najpopularniejszą formę stanowiły świetlice, których w 2015r. funkcjonowało w regionie 85, następnie kluby z liczbą 11, kółka zainteresowań 6. Liczba dzieci, które zostały objęte opieką i wsparciem w ramach oferowanych zajęć placówek wyniosła 2.715.

Pod względem liczby placówek wsparcia dziennego w 2015 r., najwięcej zlokalizowanych było w Mieście Kielce – 23, na terenie powiatu ostrowieckiego – 19 oraz kieleckiego 18. Analogicznie kształtowała się sytuacja dotycząca liczby dzieci korzystających z danych form wsparcia. Największa liczba dzieci uczestniczyła w zajęciach proponowanych przez Miasto Kielce, łącznie 885 dzieci, powiat kielecki – 467 oraz powiat ostrowiecki 400 dzieci. W gminach powiatów: opatowskiego, sandomierskiego oraz starachowickiego w 2015r. nie zostały utworzone tego typu formy wsparcia rodzin z dziećmi. Ponadto na podstawie danych pozyskanych z Ośrodków Pomocy Społecznej naszego regionu ustalono, iż w 2015r. zmalała liczba świetlic socjoterapeutycznych, na koniec okresu sprawozdawczego funkcjonowały 24 świetlice (36 na koniec 2014r.) ; placówki objęły wsparciem łącznie 781 dzieci. W 2015r. najwięcej placówek tego typu działało w Mieście Kielce – 6, gminach powiatu staszowskiego – 5 oraz skarżyskiego 4. Świetlice nie zostały utworzone w gminach powiatów: buskiego, opatowskiego, pińczowskiego, starachowickiego oraz włoszczowskiego.

Jedną z nowatorskich form wsparcia rodzin w sytuacji kryzysowej jest **streetworking**, który należy rozumieć jako wyciągnięcie ręki do drugiego człowieka, wychodzenie poza mury instytucji do osób, które z różnych powodów nie korzystają z pomocy w konwencjonalny sposób. Kluczowym elementem tego podejścia jest praca z osobami potrzebującymi pomocy

w ich środowisku⁶. Metoda ta, poprzez swoje zindywidualizowanie, ukierunkowanie na zasoby i potrzeby klienta, a także elastyczność i niezinstytucjonalizowanie, umożliwia pomaganie ludziom dotychczas izolowanym, odtrącanym i niezauważanym. Jest to innowacyjna forma pracy socjalnej, która w regionie wciąż nie jest wykorzystywana w pracy socjalnej - realizowana była tylko w Mieście Kielce, gdzie funkcjonowało 2 streetworkerów. W zakresie swoich obowiązków w 2015 r. podjęli 513 interwencji tj. o 47 więcej niż w 2014r.

2.3.3. Inne formy usług wspierających opiekunów, w ramach zabezpieczenia potrzeb rodzin znajdujących się w kryzysie.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie była liczebność Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych, przeznaczonych dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie, wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji jako ośrodki resocjalizacyjno-wychowawcze, a dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim jako ośrodki resocjalizacyjno-rewalidacyjne.

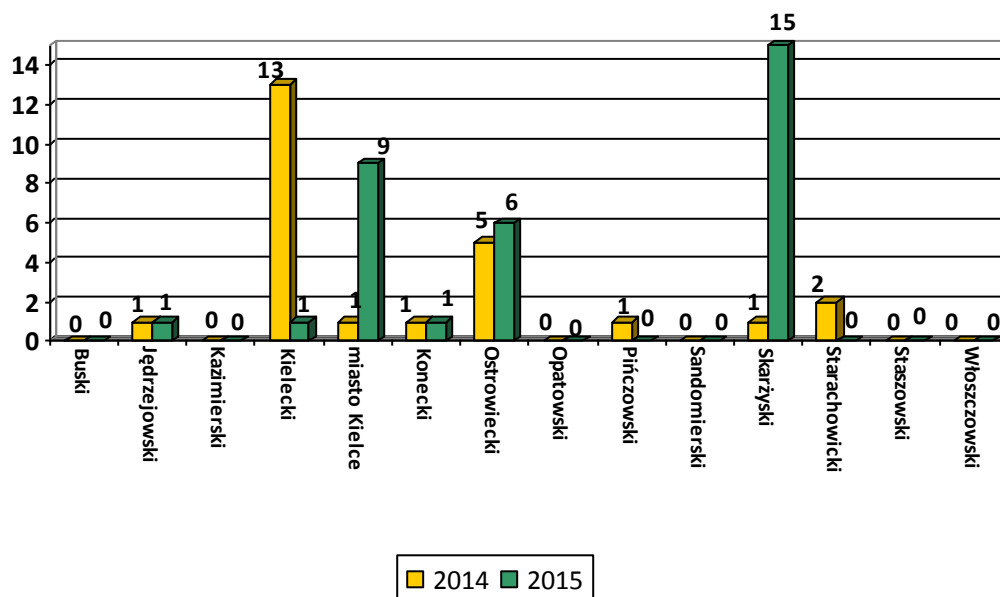
W Ośrodku przebywać mogą wychowankowie do 18 roku życia, w uzasadnionych przypadkach placówka umożliwi wychowankowi, ukończenie szkoły po 18 roku życia.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2014 r. funkcjonowało 7 Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych, w 2015 r. zmalała do 5. Ośrodki w 2015r. funkcjonowały na terenie powiatów: kieleckiego, Miasta Kielce, ostrowieckiego, sandomierskiego, skarżyskiego.

⁶ A. Simiot, K. Oleś, B. Wypychowska „Streetworking – szansą dla dzieci ulicy”

Wykres nr 19. Liczba dzieci z pieczy zastępczej w powiatach województwa świętokrzyskiego, skierowanych do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w latach 2014 i 2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

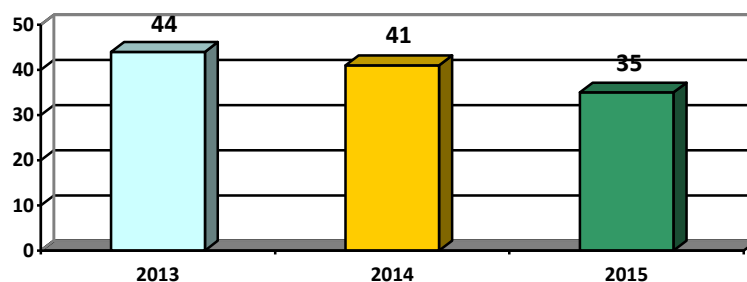
Powyższy wykres, przedstawia liczbę dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej a skierowanych do Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych. Łączna liczba skierowanych dzieci w 2015r. wynosząca 33 wskazuje na blisko 25% wzrost.

Najwięcej dzieci przebywających w pieczy zastępczej w powiecie skarżyskim zostało skierowanych do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego – było ich 15, następnie w Mieście Kielce – 9 dzieci.

Zgodnie z nadrzędnymi zasadami oraz priorytetami systemu pieczy zastępczej niezwykle pożądaną tendencją powinno być zjawisko powrotów dzieci z placówek opiekuńczo – wychowawczych do rodzin naturalnych. Z założenia pobyt dziecka w całodobowej placówce opiekuńczo - wychowawczej powinien mieć charakter przejściowy - do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej. Dane ankietowe wskazują, na niekorzystną tendencję systematycznego zmniejszania liczby dzieci powracających z placówek do rodzin naturalnych. Wykres obrazuje sytuację.

Wykres nr 20. Liczba dzieci, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze i powróciły do rodzin naturalnych w latach 2012-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Na wykresie został uwypuklony niekorzystny trend, szczególnie przybierający na sile na przestrzeni lat 2014 i 2015 wyrażający się 14% zmniejszeniem liczby dzieci powracających z placówek do rodziny naturalnej.

Szczegółowa analiza pozwoliła na przedstawienie sytuacji w poszczególnych powiatach regionu świętokrzyskiego. Wynika z niej, iż w 2015r. na terenie powiatu koneckiego oraz Miasta Kielce najwięcej dzieci powróciło do rodzin naturalnych, odpowiednio 9 i 7, co w przypadku powiatu koneckiego wskazuje na zwiększenie o 4 dzieci, zaś w przypadku Miasta Kielce sytuację odwrotną – zmniejszenie o 6 dzieci. W powiatach: jędrzejowskim, pińczowskim, staszowskim oraz włoszczowskim w 2015r. nie było dzieci, które powróciły z placówek opiekuńczo-wychowawczych do rodziny naturalnej.

2.3.4. Tworzenie systemu wczesnej interwencji dla rodzin zagrożonych kryzysem.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.

Zgodnie z założeniami ustawy, rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka zostały objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który jest wyznaczany przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Działania koordynatora mają zapewnić poczucie bezpieczeństwa oraz dostarczać wskazówek i pomocy w rozwiązywaniu trudnych spraw związanych z opieką i wychowaniem powierzonych dzieci. Doskonalenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców zastępczych, wyposażenie ich w odpowiednią wiedzę i umiejętności jest niezbędne w pełnieniu funkcji rodzica zastępczego, przeciwdziałania to dysfunkcyjności rodziny.

Tabela nr 10. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, liczba rodzin objętych działaniem koordynatorów, liczba osób w tych rodzinach, liczba dzieci w tych rodzinach w województwie świętokrzyskim w latach 2014-2015.

	Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej		Liczba rodzin objętych działaniem koordynatorów		Liczba osób w tych rodzinach		Liczba dzieci w tych rodzinach	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Buski	1	2	24	26	41	44	34	38
Jędrzejowski	2	2	59	64	149	217	82	89
Kazimierski	1	1	15	15	54	59	31	24
Miasto Kielce	12	12	162	158	465	236	227	205
Kielecki	4	9	138	134	200	446	157	234
Konecki	3	5	79	86	246	310	119	142
Opatowski	1	2	29	78	116	289	55	111
Ostrowiecki	3	5	92	30	368	115	148	58
Pińczowski	1	1	30	27	126	150	46	40
Sandomierski	1	2	27	29	106	102	40	38
Skarżyski	2	7	64	121	211	401	86	172
Starachowicki	4	4	58	57	164	170	84	95
Staszowski	1	1	22	32	92	95	26	41
Włoszczowski	2	1	14	12	55	40	54	27
RAZEM	38	54	813	869	2393	2674	1189	1314

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W województwie świętokrzyskim na przestrzeni 2014 i 2015r. nastąpił blisko 30% wzrost zatrudnienia koordynatorów pieczy zastępczej - w ubiegłym roku funkcjonowało 54 koordynatorów. Największą liczbą koordynatorów mogły wykazać się : Miasto Kielce oraz powiat kielecki – odpowiednio 12 i 9, zaś najmniejszą powiaty kazimierski, pińczowski, staszowski oraz włoszczowski – po jednym.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej w 2015 r. współpracowali z 869 rodzinami zastępczymi, co wskazuje na 6% wzrost liczby rodzin. Następstwem większej liczby rodzin, znajdujących się pod opieką koordynatorów, był wzrost liczby osób w rodzinach zastępczych oraz dzieci w tych rodzinach. Zaobserwowany wzrost wyniósł odpowiednio – 10% w przypadku liczby rodzin oraz 9% w przypadku liczby dzieci w rodzinach.

Tabela nr 11. Przeciętny czas pracy koordynatora rodziny z rodziną w województwie świętokrzyskim w podziale na powiaty w latach 2014 i 2015.

Lp.	Powiat	2014 r. czas trwania:					2015r. czas trwania:				
		do 3 m-cy	od 4 do 6 m-cy	od 7 do 12 m-cy	powyżej 12 m-cy	Osiągnięcie celu	do 3 m-cy	od 4 do 6 m-cy	od 7 do 12 m-cy	powyżej 12 m-cy	Osiągnięcie celu
1.	Buski	0	0	0	1	0	0	0	0	26	0
2.	Jędrzejowski	0	0	0	0	1	1	3	9	51	64
3.	Kazimierski	2	0	2	11	0	0	3	1	11	0
4.	Miasto Kielce	0	0	0	1	0	5	7	12	134	58
5.	Kielecki	2	1	135	0	0	2	2	7	123	0
6.	Konecki	0	0	0	1	0	75	78	54	54	0
7.	Opatowski	0	0	1	0	0	0	0	0	0	27
8.	Ostrowiecki	2	4	28	58	27	2	4	5	79	3
9.	Pińczowski	0	0	0	0	1	0	0	0	30	0
10.	Sandomierski	0	0	1	1	1	0	0	0	29	29
11.	Skarżyski	0	0	0	1	0	6	6	51	58	0
12.	Starachowicki	0	0	0	1	1	0	0	0	57	0
13.	Staszowski	0	0	1	0	0	0	5	1	21	0
14.	Włoszczowski	2	0	2	10	0	0	1	1	14	0

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W Tabeli powyżej przedstawiony został przeciętny czas pracy koordynatora rodziny z rodziną, z którego wynika, iż na przestrzeni lat 2014-2015 wydłużył się czas pracy. W 2015r. dominującym okresem współpracy koordynatorów z rodzinami to przedział powyżej 12 miesięcy. Praca z rodziną zastępczą odbywa się do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności bądź powrotu dziecka do rodziny biologicznej. W powiecie jędrzejowskim oraz Mieście Kielce wykazano, iż uzyskane zostały przez koordynatorów rodzinnych efekty wynikające z założeń ich pracy.

Przyczynami zakończenia pracy koordynatora rodziny z rodziną są m.in.:

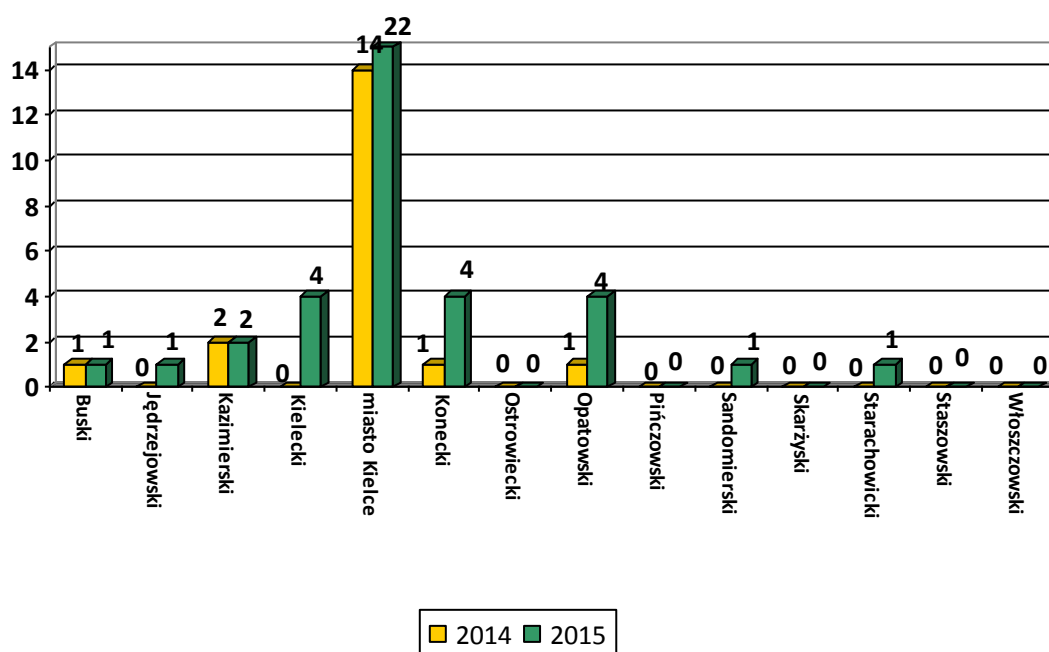
- odmowa rodziny do dalszej współpracy z koordynatorem rodziny;
- usamodzielnienie wychowanka;
- powrót dziecka do rodziny biologicznej;
- rezygnacja rodziny z pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
- rozwiązanie rodziny zastępczej;
- brak efektów współpracy.

Koordynator obowiązany jest do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie. Ma prawo do korzystania z poradnictwa zawodowego, które ma na celu

zachowanie i wzmocnienie jego kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego. Ze względu na swoją wagę, wskaźnik dotyczący przeprowadzonych szkoleń dla koordynatorów pieczy zastępczej został poddany szczegółowej analizie. Z danych ankietowych wynika, iż w 2015r. 9 powiatów, tj. o 4 więcej niż w 2014r. zorganizowało łącznie 41 szkoleń (wzrost o 22 szkolenia w stosunku do 2014r.), w których udział wzięło łącznie 35 koordynatorów pieczy zastępczej – o 13 więcej niż w roku 2014. Największą aktywnością w zakresie przeprowadzania szkoleń wykazało się Miasto Kielce – 22 szkolenia dla 12 koordynatorów oraz powiat kielecki – 4 szkolenia dla 8 koordynatorów. Niepokój budzi fakt braku organizowanych szkoleń przez 5 powiatów województwa świętokrzyskiego: ostrowiecki, pińczowski, sandomierski, skarżyski, staszowski. Należy zauważyć, iż w/w powiaty nie organizowały szkoleń w latach minionych.

Wykres 21. Szkolenia dla koordynatorów pieczy zastępczej w latach 2014-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

2.3.5. Zadania realizowane przez samorządy gmin w województwie świętokrzyskim w roku 2015.

Pomoc rodzinom dysfunkcyjnym udzielana może być na poziomie wsparcia profesjonalnego i pozaprofesjonalnego. Wsparcie profesjonalne obejmuje pomoc świadczoną przez wyspecjalizowane w danym zakresie instytucje oraz specjalistów, np. lekarzy, specjalistów terapii uzależnień, specjalistów z zakresu interwencji kryzysowej, trenerów kompetencji. Natomiast wsparcie pozaprofesjonalne obejmuje wsparcie grup samopomocowych, systemów wsparcia lokalnego/gminnego i pozalokalnego oraz wsparcia Kościoła⁷.

Ośrodki pomocy społecznej wykazały, iż na terenie województwa świętokrzyskiego w 2015r. zostało zidentyfikowanych 12.538 rodzin wieloprotblemowych to jest takich, w których kumuluje się wiele zaniedbań, deficytów i protblemów. Największą liczbę rodzin wieloprotblemowych wskazano w Starachowicach – 2.069, gminie Bieliny: 1.040 Staszowie: 768 i Mieście Kielce: 739.

2.3.6. Asystent rodziny w gminach województwa świętokrzyskiego.

Ustawa o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. wprowadziła do systemu pomocy społecznej funkcję asystenta rodziny. (Asystent łac. assistens – towarzyszący. W języku potocznym oznacza pomocnika).

Jest to nowe rozwiązanie i w założeniu asystent ma pełnić odmienną rolę niż pracownik socjalny, jest bliżej rodziny i jej protblemów. Nienormowany czas pracy asystenta pozwala na elastyczną i dostosowaną do realnych potrzeb rodziny pracę. Jego rola polega na niesieniu pomocy rodzinom dysfunkcyjnym, z małoletnimi dziećmi, w rozwiązywaniu protblemów wychowawczych, socjalnych, w tym w prowadzeniu gospodarstwa domowego, planowaniu wydatków i innych obowiązkach rodzicielskich.⁸

⁷ Chwaszcz Joanna „Pomoc rodzinom dysfunkcyjnym” w ‘Zasady duszpasterstwa rodzin’ Katowice 2015r.

⁸ Poradnik Asystenta Rodziny – RBCenter Poznań.

Tabela nr 12. Liczba zatrudnionych asystentów rodzin w gminach województwa świętokrzyskiego w latach 2014-2015 z uwzględnieniem podziału na powiaty.

Powiat	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny		Liczba rodzin objętych asystenturą rodzinną		Liczba osób w tych rodzinach		Liczba dzieci w tych rodzinach		Liczba rodzin, których dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej, objętych wsparciem asystenta	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Buski	6	8	61	99	240	389	138	219	1	6
Jędrzejowski	13	14	103	136	442	561	262	322	3	6
Kazimierski	5	6	53	52	219	216	122	120	2	3
Miasto Kielce	10	12	116	101	418	333	238	198	7	2
Kielecki	21	22	245	254	1025	974	603	597	32	11
Konecki	11	13	80	99	339	406	219	239	3	4
Opatowski	7	9	74	79	353	371	211	218	1	2
Ostrowiecki	17	14	143	148	565	594	341	357	19	10
Pińczowski	5	5	46	47	213	210	144	147	3	2
Sandomierski	11	11	96	103	401	441	229	243	2	6
Skarżyski	9	11	104	114	411	477	245	267	4	9
Starachowicki	9	8	112	116	475	436	292	276	6	3
Staszowski	12	12	90	117	441	368	271	284	3	3
Włoszczowski	5	6	41	53	202	262	102	154	4	1
RAZEM	141	151	1364	1518	5744	6038	3417	3641	90	68

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Dane umieszczone w tabeli wskazują, iż w regionie na przestrzeni lat 2014 i 2015 nastąpił 7% wzrost poziomu zatrudnienia asystentów rodziny – na koniec ubiegłego roku zatrudnionych w gminach było 151 asystentów. Dane ankietowe wykazały, iż jedynie w Gminie Gnojno (Powiat Buski) na koniec 2015r. nie został zatrudniony asystent rodziny.

Najwięcej zatrudnionych asystentów zostało w gminach powiatu ostrowieckiego – 14 oraz kieleckiego – 22. Najmniej asystentów zatrudnionych zostało na terenie gmin powiatów: pińczowskiego, włoszczowskiego i kazimierskiego.

Zwiększenie liczby asystentów rodzin miało wpływ na wzrost liczby rodzin objętych asystą rodzinną na poziomie ponad 10% . Największą liczbę rodzin, z którymi podjęli współpracę asystenci rodzinni odnotowano w gminach powiatów: kieleckiego – 254 rodziny oraz ostrowieckiego – 148, zaś najmniej na terenie gmin powiatów: pińczowskiego – 47 oraz kazimierskiego – 52.

Podobna tendencja została odnotowana w zakresie liczby dzieci w rodzinach, w 2015 r. było o 224 tj. 6% dzieci więcej w odniesieniu do roku 2014 w rodzinach, które podjęły pracę z asystentem.

Ze względu na interdyscyplinarny charakter pracy asystentów rodziny oraz fakt, iż jest to nowa profesja koniecznym jest objęcie tej grupy pracowników wsparciem w formie szkoleń. W 2014 r. łącznie 41 gmin regionu zorganizowało szkolenia dla asystentów rodziny, natomiast w 2015r. nastąpił nieznaczny wzrost – łącznie 46 gmin regionu (tj. 45%) przeprowadzono szkolenia. Na podstawie otrzymanych ankiet wynika, iż następujące gminy nie przeprowadziły szkoleń dla asystentów rodziny w 2015r. :

Tabela nr 13. Wykaz gmin, które nie przeprowadziły szkoleń dla asystentów rodziny w 2015r.

L.p.	Powiat	Gmina
1.	Buski	Gnojno, Nowy Korczyn, Pacanów, Solec Zdrój, Stopnica, Tuczępy, Wiślica.
2.	Jędrzejowski	Imielno, Oksa, Sędziszów, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Wodzisław.
3.	Kazimierski	Czarnocin, Opatowiec.
4.	Kielecki	Chęciny, Górno, Pierzchnica, Sitkówka Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk.
5.	Konecki	Radoszyce, Ruda Maleniecka, Słupia Konecka, Stąporków.
6.	Opatowski	Bačkowice, Iwaniska, Lipnik, Opatów, Ożarów, Sadowie, Tarłów.
7.	Ostrowiecki	Bałtów, Bodzechów, Waśniów.
8.	Pińczowski	Działoszyce, Pińczów.
9.	Sandomierski	Dwikozy, Łoniów, obrazów, Wilczyce, Zawichost.
10.	Skarżyski	Bliżyn, Łączna, Skarżysko-Kamienna, Skarżysko Kościelne, Suchedniów.
11.	Staszowski	Bogoria, Oleśnica, Osiek, Szydłów.
12.	Starachowicki	Starachowice, Wąchock.
13.	Włoszczowski	Kluczewsko, Radków, Włoszczowa.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

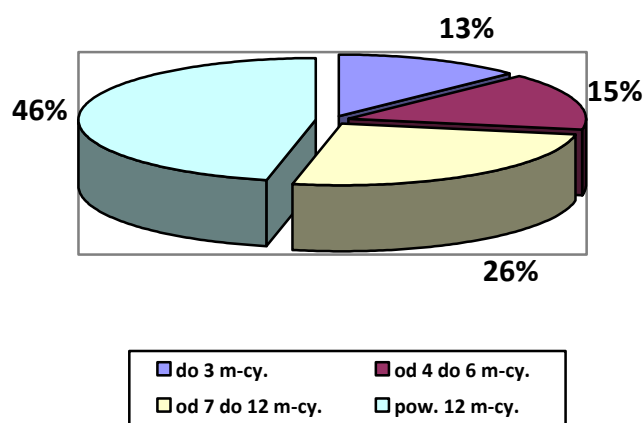
Spośród wszystkich powiatów województwa świętokrzyskiego, zdecydowanie najwięcej szkoleń dla asystentów rodzinnych zostało zorganizowanych w gminach powiatu kieleckiego, gdzie została zatrudniona największa liczba asystentów i najwięcej rodzin objętych zostało asystenturą. W 2015r. gminy powiatu przeprowadziły 41 szkoleń, w których wzięło udział 15 asystentów. Na terenie gmin powiatów: buskiego oraz opatowskiego zorganizowano po 1 szkoleniu, w którym udział wzięli po jednym asystencie. Z danych ankietowych wynika, iż żadna gmina powiatu skarżyskiego nie przeprowadziła

szkoleń dla asystentów rodziny. W regionie Świętokrzyskim w ubiegłym roku łącznie 75 asystentów podnosiło swoje kwalifikacje podczas przeprowadzonych 103 szkoleń.

Dane ankietowe wskazują na wydłużenie czasu pracy asystenta rodziny z rodziną. W 2014r. czasem współpracy z największą liczbą rodzin był okres „7 do 12 miesięcy”, zaś w 2015r. okres „powyżej 12 miesięcy” - odnotowany w przypadku 707 rodzin. W następnej kolejności asystenci w ramach zrealizowania celów założonych w planie pracy współpracowali z rodzinami w przedziale czasowym „od 7 do 12 miesięcy” – 387 rodzin.

Wykres nr 22. Przeciętny czas pracy asystenta rodziny z rodziną w województwie świętokrzyskim w 2015r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Na potrzeby opracowania niniejszego Raportu poddano analizie powody zakończenia pracy asystenta rodziny z rodziną. Najczęstszym powodem było osiągnięcie założonych celów działań pod względem opiekuńczo-wychowawczym w pracy asystenta z rodziną – 198 rodzin, kolejną przyczyną była odmowa rodziny dalszej współpracy z asystentem – odnotowano 73 przypadki rodzin, które zrezygnowały ze wsparcia asystenta. Brak efektów pracy asystenta rodziny z rodziną dotyczyło 52 rodzin; w związku ze zmianą metod pracy 19 rodzin zakończyło współpracę z asystentem. Wskazano również na zupełnie inne niż wymienione przyczyny zakończenia pracy asystenta rodziny z rodziną, m.in. zmiana miejsca zamieszkania rodziny, choroby członków rodziny, umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej, pozbawienie władzy rodzicielskiej.

Zatrudnienie asystentów mogło być wspierane w ramach **Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej**. Program został skierowany m.in. do jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego, na których nałożono realizację zadań

wynikających z *Ustawy* o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a które nie mogą zabezpieczyć realizacji przedmiotowego zadania. Celem Programu jest udzielenie wsparcia jednostkom samorządu terytorialnego szczebla gminnego w budowaniu systemu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. W 2015r. do Programu przystąpiło 70 gmin z terenu województwa świętokrzyskiego, co było wartością nieznacznie niższą niż w roku 2014 – wówczas przystąpiło do programu 76 gmin. Mniejsza liczba samorządów, które przystąpiły do programu skutkowało niższą kwotą dofinansowania - w 2015r. samorzady gminne otrzymały łącznie 2.036.396 zł, tj. o 14% mniej niż w roku 2014. Największą kwotę dofinansowania otrzymały gminy w powiecie kieleckim oraz Miasto Kielce. Najmniejsze środki otrzymały gminy powiatu włoszczowskiego i opatowskiego. Podobnie sytuacja kształtowała się w 2014 r., pod względem przekazanych środków finansowych dominowały gminy powiatu kieleckiego oraz w następnej kolejności gminy powiatu ostrowieckiego oraz Miasto Kielce.

2.3.7. Rodzina wspierająca.

Osobnym, aczkolwiek mocno związanym z asystą rodziny zadaniem, jest uruchomienie działań tzw. rodzin wspierających. Jest to nowa forma wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Rodziny wspierające, które spełniają wymagania formalne i uzyskują możliwość pełnienia tej roli, wykonują ją na podstawie podpisanego porozumienia określającego zakres zadań oraz zasady współpracy z rodziną wspieraną.

Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- w opiece i wychowaniu dziecka;
- prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Z danych pozyskanych na podstawie ankiet wynika, iż w 2015 r. rodzina wspierająca funkcjonowała tylko w powiecie kieleckim - w Gminie Nowa Słupia, pod swoją opieką miała powierzonych 2 dzieci. Rodzina ta w 2015r. nie została objęta wsparciem w postaci szkoleń.

Wnioskujemy, iż na terenie naszego województwa ta forma wsparcia rodzin, pomimo niezaprzeczalnych atutów jest mało popularna i wymaga rozpropagowania.

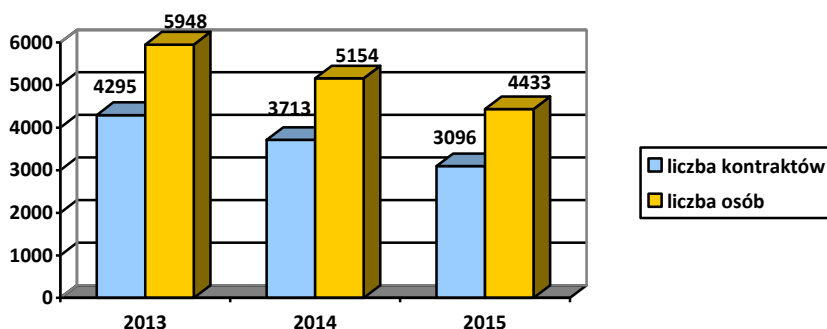

2.3.8. Kontrakt socjalny.⁹

Ważną rolę w pracy z rodziną pełni kontrakt socjalny czyli pisemna umowa zawarta między ośrodkami pomocy społecznej a osobą (rodziną) ubiegającą się o pomoc, określająca sposób współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby lub rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej oraz uwzględniająca możliwości wykorzystania zasobów środowiska lokalnego.

Dane dotyczące liczby zawartych kontraktów socjalnych oraz liczby osób objętych tym instrumentem aktywizacyjnym wskazują na systematyczne, roczne zmniejszanie liczby zawartych kontraktów oraz osób nim objętych. W ubiegłym roku zostało sporządzonych 3.096 kontraktów, objęto nimi 4.433 osoby. Na przestrzeni lat 2013 – 2015 odnotowano 28% spadek liczby zawartych kontraktów socjalnych oraz 25% zmniejszenie liczby osób objętych tego typu wsparciem.

Wykres nr 23 Liczba zawartych kontraktów socjalnych oraz liczba osób objętych kontraktem w województwie świętokrzyskim w latach 2014-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

Analiza przestrzenna liczby zawartych kontraktów socjalnych wskazuje na silne terytorialne zróżnicowanie - powiatami, na terenie których kontrakt socjalny był najczęściej stosowany w powiecie skarżyskim – 765 kontraktów oraz Mieście Kielce – 602, zaś najmniej rozpowszechniony w powiatach: pińczowskim 48 oraz kazimierskim 60.

⁹ Dane na podstawie OZPS za 2015r.

2.3.9. Eksmisje rodzin w województwie świętokrzyskim¹⁰

W potocznym rozumieniu eksmisja stanowi usunięcie kogoś z zajmowanego lokalu lub z nieruchomości z reguły na podstawie wyroku orzekającego eksmisję. Do głównych powodów wszczęcia postępowania eksmisyjnego należą m.in.:

- Brak uprawnień do przebywania w danym lokalu (brak tytułu prawnego do lokalu),
- Niewywiązywanie się z opłat za zajmowany lokal,
- Rażące i uporczywe naruszanie obowiązującego porządku domowego przez zajmującego lokal, uciążliwe dla osób zajmujących inne lokale,
- Rażąco naganne zachowane, uniemożliwiające wspólne zamieszkiwanie,
- Stosowanie przemocy wobec osoby zamieszkującej w tym samym lokalu – członka rodziny bądź innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej.

Na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego za lata 2013 – 2015 zaobserwowano korzystny trend polegający na zmniejszaniu liczby wyroków eksmisyjnych. W roku 2015 wydano 207 wyroków tj. mniej o 3 niż w roku 2014 i o 66 mniej niż w roku 2013.

Tabela nr 14. Liczba wyroków eksmisyjnych w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2015.

	2013r.	2014r.	2015r.
Liczba wyroków eksmisyjnych	273	214	207

Źródło: opracowanie własne ROPS (dane na podstawie OZPS za 2013r. i 2014r.).

Mieszkania komunalne.

Mieszkania komunalne, są to mieszkania znajdujące się w budynkach stanowiących w całości własność gminy oraz mieszkania będące własnością gminy, ale znajdujące się w budynkach stanowiących nieruchomości wspólne, a także mieszkania stanowiące własność Skarbu Państwa, ale zarządzane przez gminę.

W 2015 roku liczba wszystkich mieszkań w województwie świętokrzyskim stanowiących własność gminy albo gminnych osób prawnych bądź spółek handlowych, utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystwa budownictwa społecznego wyniosła **10 901** mieszkań. W odniesieniu do roku 2014, liczba mieszkań komunalnych

¹⁰ Dane na podstawie OZPS za 2015r.

w zasobach gmin województwa świętokrzyskiego zmniejszyła się o 1.397 mieszkań. Obserwowane jest również zmniejszenie liczby wniosków złożonych na mieszkanie komunalne, z 3.935 w 2014 do 3.841 w roku 2015.

Mieszkania socjalne.

Liczba mieszkań socjalnych, które gminy wynajmują, bądź mogą wynająć na podstawie umowy o najem lokalu socjalnego w 2015 roku wyniosła **2 749**. W 2015 roku odnotowano spadek o **-1,2%** w stosunku do 2014 roku gdzie liczba mieszkań wynosiła **2 783**.

Liczba osób, które w skali całego regionu oczekują na najem mieszkania socjalnego według stanu na 31 grudnia 2015 roku wyniosła **2 743** więcej o **6,2%** niż w 2014 roku gdzie liczba osób oczekujących wyniosła **2 571** osób.

2.4. Cel operacyjny nr 4. Wspieranie i wzmacnianie redukcji czynników ryzyka dla stabilności systemu rodzinnego.

Jednym ze sposobów postrzegania rodziny jest traktowanie jej jako żywego systemu psychospołecznego. System ten złożony jest z poszczególnych jej członków pozostających w interakcji podczas wspólnego życia. Należy podkreślić, że system rodzinny nie jest grupą, która składa się z pojedynczych jednostek, ale jest specyficznym związkiem powiązanych ze sobą elementów. Zmiana w jakiejś części systemu, zmiana nawet jednego elementu pociąga za sobą zmiany w całości funkcjonowania systemu rodzinnego. Minione lata sprawiły, że staliśmy się świadkami wielopłaszczyznowych przeobrażeń ekonomicznych, politycznych, obyczajowych i kulturowych społeczeństwa, co nie pozostaje bez znaczenia dla struktury i sposobu funkcjonowania rodziny. Wraz z postępem zaczęły pojawiać się nowe, groźne czynniki wpływające na stabilność rodziny. Zachwianie homeostazy rodziny może prowadzić do dysfunkcji jej członków oraz trudności opiekuńczo-wychowawczych.

Niezwykle istotną kwestią jest wczesne zdiagnozowanie zagrożeń oraz wdrożenie działań zapobiegawczych i naprawczych tym bardziej, że żadne oddziaływanie zewnętrzne nie wywiera na dziecko tak dużego wpływu jak rodzina.

System wsparcia rodziny ze względu na złożoność przedmiotu powinien mieć charakter interdyscyplinarny – obejmować elementy zarówno diagnozy dającej obraz zmian i rysujących się w społeczności tendencji; rozwoju usług (poradnictwo, terapia), jak i rozwoju zaplecza infrastruktury. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej,

spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

2.4.1. Działania podejmowane przez powiaty województwa świętokrzyskiego.

Działania mające na celu wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, które umożliwiłyby zatrzymanie w rodzinie dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej lub powrót do rodziny dzieci umieszczonych wcześniej w pieczy zastępczej stanowią główne założenia **Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej**. Program adresowany jest do jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego, których obowiązkiem jest realizacja zadań wynikających z *Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*.

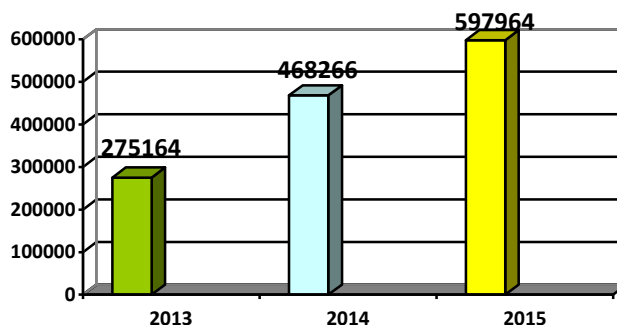
W roku 2015 do Resortowego Programu z terenu województwa świętokrzyskiego przystąpiło 11 powiatów tj. o jeden mniej niż w roku 2014. Dane ankietowe wskazują iż następujące powiaty nie wzięły udziału w realizacji programu: kazimierski, pińczowski, sandomierski, staszowski.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż pomimo mniejszej liczby powiatów realizujących działania w ramach programu łączna kwota dofinansowania była wyższa niż w latach poprzednich. Najwyższe kwoty dofinansowania otrzymały Miasto Kielce – 178.786 zł (tj. 29,8% ogółu), powiat kielecki – 94.943 zł (tj. 15,8% ogółu) oraz skarżyski: 66.475 zł (tj. 11,1% ogółu). Najniższą kwotę otrzymał powiat włoszczowski – 15.000zł (tj. 2,5%).

W ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej powiaty w województwie świętokrzyskim w ubiegłym roku otrzymały łącznie 597.964 zł. Wykres obrazuje sytuację.

Wykres nr 24. Wysokość otrzymanych środków przez powiaty w ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

2.4.2. Inicjowanie i wspieranie różnorodnych form pracy z rodziną.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. W ramach intensyfikacji działań na rzecz rodziny, podejmowane są różnorodne formy pracy z rodziną. Najbardziej rozpowszechnioną formą pracy, wskazaną przez ankietowane powiaty w 2015r. były konsultacje i poradnictwo specjalistyczne oraz pomoc prawna. Te formy pracy stosowało większość z powiatów - po 9 każdą z form. Realizację usług dla rodzin z dziećmi wskazały dwa powiaty, natomiast stosowanie terapii i mediacji tylko jeden. W 2015r. z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego w 2015r. skorzystało 3.242 rodziny, z pomocy prawnej 3.903 rodziny, usług dla rodzin 81, zaś z terapii i mediacji 12, z innych form, do których zaliczono m.in. poradnictwo psychologiczne, poradnictwo uzależnień oraz interwencje kryzysową otrzymało 170 rodzin. Z danych ankietowych wynika, iż powiaty: starachowicki, ostrowiecki oraz włoszczowski nie realizowały żadnej z form pomocy rodzinie.

W zakresie wsparcia rodziny samorządy gminne świadczą także szeroki wachlarz usług do których zaliczyć można konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapię i mediację, pomoc prawną czy ulgi dla rodzin z dziećmi. Największą liczbę świadczeń udzielono w postaci konsultacji 3.690 rodzinom, następnie 1.720 rodzin skorzystało z ulg, zaś z terapii i mediacji 1.648 rodzin. Z pomocy prawnej świadczonej przez gminy skorzystało w 2015r. 1.349 rodzin. Dane ankietowe wskazują, iż wymienione w tabeli poniżej gminy w 2015r. nie udzielały żadnej z wymienionych form wsparcia.

Tabela nr 15. Wykaz gmin regionu nie realizujących wsparcia dla rodzin.

Powiat	Gminy
Buski	Gnojno, Nowy Korczyn, Stopnica, Wiślica.
Jędrzejowski	Imielno, Małogoszcz, Nagłowice, Oksa, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Wodzisław.
Kazimierski	Opatowiec
Miasto Kielce	-
Kielecki	Daleszyce, Piekoszów, Pierzchnica, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn.
Konecki	Fałków, Gowarczów, Ruda Maleniecka, Słupia konecka.
Opatowski	Baćkowiec, Iwaniska, Tarłów, Wojciechowice.
Ostrowiecki	Bałtów
Pińczowski	Michałów
Sandomierski	Dwikozy, Klimontów, Koprzywnica, Łoniów, Obrazów, Samborzec
Skarżyski	Bliżyn, Skarżysko -Kościelne
Starachowicki	Wąchock
Staszowski	Bogoria, Łubnice, Osiek, Rytwiany, Szydłów.
Włoszczowski	Krasocin

Źródło: opracowanie własne ROPS.

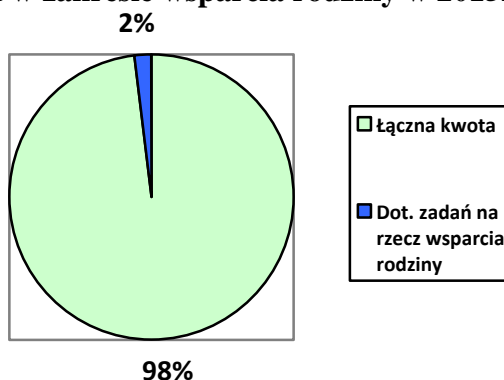
Inną formą wsparcia rodziny w 2015r. było powołanie w Powiatach: kieleckim i starachowickim zespołów interdyscyplinarnych do spraw rodziny. Pod względem liczby posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych do spraw rodziny na przestrzeni lat 2014 i 2015 odnotowano znaczny spadek – zespoły zebrały się zaledwie 7 razy w tym: 4 posiedzenia w powiecie kieleckim i 3 w starachowickim.

Na podstawie danych ankietowych wynika, iż w 2015r. 6 samorządów powiatowych regionu podjęło współpracę finansową z organizacjami pozarządowymi. W ramach ogłaszanych konkursów ofert na realizację zadań organizacjom pozarządowym powiaty przekazały łączną kwotę 2.408.110 zł. Największe finansowe zaangażowanie we współpracę z organizacjami pozarządowymi wykazało Miasto Kielce – 1.441.516 zł oraz Powiat Kielecki – 875.811 zł, zaś powiaty: buski, konecki, opatowski, pińczowski, sandomierski skarżyski, starachowicki włoszczowski nie podjęły współpracy.

Niepokój budzą dane ankietowe dotyczące zakresu i wysokości współpracy finansowej powiatów dotyczącej zadań na rzecz wsparcia rodziny. Zaledwie jeden powiat – kielecki zlecał realizację zadań organizacjom pozarządowym na kwotę 45.000 zł, co stanowiło 1,8%.

Wykres nr 25. Wysokość środków przeznaczonych na współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny w 2015r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Organizacje pozarządowe traktują samorząd terytorialny jako swego naturalnego partnera, odgrywają dużą rolę w kształtowaniu i realizowaniu zasad tworzenia wspólnych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Są partnerem dla organów administracji publicznej w realizacji zadań publicznych.

Bardzo ważnym wskaźnikiem obrazującym poziom zaangażowania samorządów gminnych we współpracę z trzecim sektorem jest liczba opracowanych przez gminy programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz liczba samorządów gminnych, które zlecały zadania organizacjom pozarządowym w obszarze pomocy i wsparcia rodziny. Wskaźnik gmin posiadających uchwalony program współpracy z organizacjami pozarządowymi na 2015r. wyniósł w regionie 70%. Jedynie gminy powiatu starachowickiego oraz staszowskiego wykazały się 100% wskaźnikiem posiadania opracowanych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Natomiast najniższy wskaźnik został odnotowany w gminach powiatu włoszczowskiego – 33% oraz buskiego 50% gmin danego powiatu posiadało uchwalone programy.

Tabela nr 16. Gminy regionu nie posiadające programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Powiat	Gminy	Odsetek %
Buski	Gnojno, Wiślica, Stopnica.	50
Jędrzejowski	Nagłowice, Oksa, Słupia Jędrzejowska.	33
Kazimierski	Bejce.	20
Miasto Kielce	Chmielnik, Daleszyce, Łągów, Łopuszno, Morawica, Piekoszków, Raków.	37
Kielecki	-	0
Konecki	Fałków, Ruda Maleniecka.	37
Opatowski	Baćkowice, Iwaniska, Wojciechowice.	37
Ostrowiecki	Bałtów, Kunów.	33
Pińczowski	Michałów, Złota Pińczowska.	40
Sandomierski	Klimontów, Koprzywnica.	22
Skarżyski	Bliżyn, Skarżysko Kościelne.	40
Starachowicki	-	0
Staszowski	-	0
Włoszczowski	Krasocin, Moskorzew, Radków, Secemin.	66

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Wskaźnik dotyczący procentowego udziału samorządów gminnych zlecających zadania organizacjom pozarządowym w zakresie wsparcia rodziny wyniósł w skali województwa 17,6% ogółu gmin. Na podstawie nadesłanych danych ankietowych wynika, że żadna gmina z terenu powiatów: buskiego, pińczowskiego oraz włoszczowskiego nie zleciła zadań z zakresu wsparcia rodziny organizacjom pozarządowym.

Dane ankietowe wskazują, że udział organizacji pozarządowych w szeroko rozumianym wsparciu i rozwiązywaniu problemów rodzin w gminach województwa świętokrzyskiego wyrażony wysokością przekazanej dotacji w ubiegłym roku był niższy niż w latach poprzednich. Łączna kwota wydatkowana w 2015r. przez samorządy gminne dla organizacji pozarządowych wyniosła: 13.249.003zł i była o blisko 17% niższa niż w roku 2014.

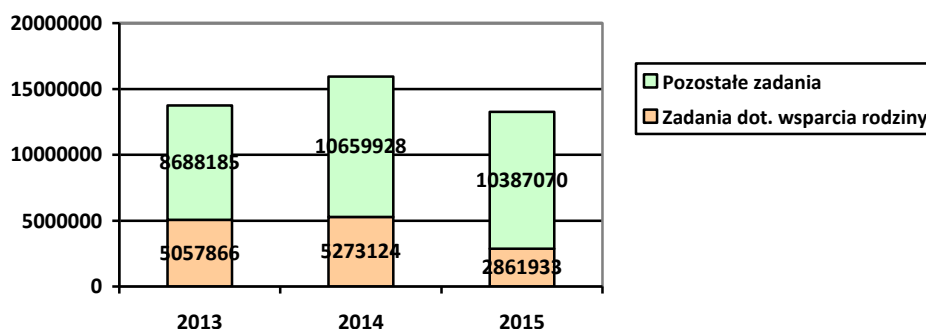
W 2015r. samorządy gminne województwa świętokrzyskiego ogłosiły łącznie 166 konkursów ofert dla organizacji pozarządowych, wzięło w nich udział 498 organizacji, podpisano 461 umów. Na realizację zadań na rzecz wsparcia rodziny dla organizacji pozarządowych gminy w 2015 r. przeznaczyły środki finansowe w wysokości: 2.861.933 zł, co stanowiło wartość o blisko połowę mniejszą niż w roku 2014. Największą kwotę

w powyższym zakresie przeznaczyło Miasto Ostrowiec Świętokrzyski – 1.148.682 zł, co stanowiło 40% całkowitej kwoty zaangażowanej przez samorządy gminne w regionie.

W ramach wyżej wymienionej kwoty gminy ogłosiły 42 konkursy (25% ogółu), w których wzięło udział 50 organizacji pozarządowych (10% ogółu), zaś podpisano 55 umów (12 ogółu).

Wykres nr 26. Wysokość środków finansowych przekazanych przez samorządy gminne organizacjom pozarządowym w latach 2013-2015.

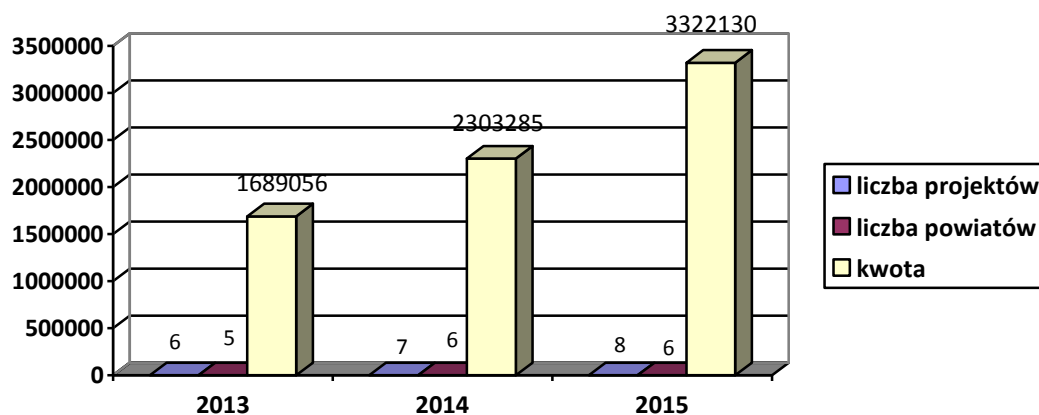

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W ramach propagowania nowych rozwiązań skierowanych na rzecz rodziny w niektórych powiatach wdrożone zostały projekty, które finansowane były z funduszy unijnych. Na podstawie nadesłanych danych za rok ubiegły, dokonując porównania z kwotami pozyskanymi w latach 2013 i 2014 wynika, iż następuje systematyczne zwiększanie zaangażowania środków UE w działania projektowe realizowane na rzecz rodziny. W 2015r. 6 powiatów: buski, jędrzejowski, kielecki, konecki, opatowski, staszowski zrealizowało łącznie 8 projektów na kwotę: 3.322.130 zł w tym: kwota: 3.117.128 zł ze środków UE oraz 105.002 zł – środki własne powiatów.

Wykres nr 27 Projekty na rzecz rodziny realizowane przez powiaty ze środków UE w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W 2015r. najwyższą kwotę pozyskał powiat kielecki - 1.448.754 zł, zaś najmniejszą – powiat jędrzejowski – kwotę 196.199zł.

W 2015 r. w ramach realizacji zadań z obszaru pomocy i integracji społecznej Samorząd Województwa przeznaczył dla organizacji pozarządowych środki finansowe w wysokości: 300.000,00 zł. Na realizację projektów w obszarze wsparcia i rozwoju specjalistycznych form pomocy dla rodzin w sytuacjach kryzysowych ze szczególnym uwzględnieniem rodzin zastępczych, adopcyjnych oraz wychowanków opuszczających placówki - kwotę 9.340,00 zł. Należy jednak zaznaczyć, że wszystkie zadania w obszarze pomocy i integracji społecznej służą wsparciu rodziny.

Istotnym elementem rozwoju polityki prorodzinnej jest prowadzenie badań i analiz w zakresie optymalizacji rozwoju zastępczych form opieki. Należy zaznaczyć, iż w 2015 r. tylko powiat kazimierski przeprowadził badania i analizy w zakresie rozwoju zastępczych form opieki nad dziećmi.

2.4.3. Karta Dużej Rodziny.

Karta Dużej Rodziny to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Jej posiadacze mają możliwość tańszego korzystania z oferty instytucji kultury, ośrodków rekreacyjnych czy księgarni na terenie całego kraju. Posiadanie Karty ułatwia więc dużym rodzinom dostęp do rekreacji oraz obniża koszty codziennego życia.

W praktyce Karta Dużej Rodziny zapewnia zniżki przy zakupie jedzenia i kosmetyków, odzieży i obuwia, książek, zabawek oraz paliwa. Obniża także koszty rachunków za usług telekomunikacyjne czy bankowe. Pozwala na tańsze przejazdy pociągami i komunikacją publiczną w wybranych miejscowościach¹¹.

Na podstawie danych ankietowych wynika, iż łącznie 100 gmin z regionu uczestniczyło w 2015r. w programie Karata Dużej Rodziny w tym: 98 gmin w ramach karty ogólnopolskiej (rządowej) zaś 8 wprowadziło Karty na poziomie gminy: Jędrzejów, Sędziszów, Strawczyn, Końskie, Sandomierz, Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Włoszczowa. Gminami, które nie uczestniczyły w programie w 2015r. były Tuczępy oraz Wiślica. Do najczęstszych ulg i zniżek należały: przejazdy komunikacją miejską oraz PKP, zniżki na wywóz śmieci, ulgi w opłatach za przedszkole i żłobek, możliwość bezpłatnego uczestniczenia w zajęciach ośrodków kulturalno-oświatowych oraz sportu, rekreacji i wypoczynku, preferencyjne ceny produktów spożywczych w wybranych sklepach.

2.5. Zadania samorządu województwa realizowane w 2015r.

2.5.1. Ośrodek adopcyjny.

Od 1 stycznia 2012 roku nowym zadaniem samorządu województwa zleconym z zakresu administracji rządowej jest **prowadzenie ośrodków adopcyjnych** i procedur adopcyjnych z nim związanych.

Adopcja czyli przysposobienie stanowi jedną z najczęściej spotykanych w praktyce form zastępczej opieki i wychowania rodzinnego. Adopcja to niezwykle wartościowy proces przyjmowania cudzych dzieci do własnego domu. Adopcja jest najwłaściwszą formą zapobiegania skutkom sieroctwa społecznego. Tworzy środowisko znacznie korzystniejsze od pozostałych form opieki

Im ona nastąpi wcześniej, tym prawdopodobieństwo wystąpienia zaburzeń u dziecka jest mniejsze, a w przypadku noworodka bliskie zeru.¹²

Na terenie województwa świętokrzyskiego został utworzony jeden ośrodek – Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny funkcjonujący w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Celem działania Ośrodka jest prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka.

¹¹ <https://rodzina.gov.pl/duza-rodzina/karta-duzej-rodziny>

¹² Posłuszna-Owczarz M – Zdrowa rodzina adopcyjna -to znaczy jaka? Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku. 2012r.

Ośrodek współpracuje z podmiotami właściwymi w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Zestawienie w tabeli niżej wskazuje na wystąpienie korzystnego trendu wzrostu w 2015r. liczby adoptowanych dzieci. Adoptowanych zostało łącznie 52 dzieci tj. o 7 więcej niż w roku 2014. Reasumując, liczba adopcji w regionie zwiększyła się o 13,5%. Najwięcej dzieci zostało adoptowanych w przedziałach wiekowych: poniżej 1 roku życia – 31% ogółu oraz w wieku 10 i więcej lat – 29% ogółu.

Wśród dzieci usynowionych w 2015r. wystąpiła tendencja odwrotna niż w roku 2014 - dominowały dziewczęta – 33, zaś chłopców zaadoptowanych zostało 19.

Należy zauważyć, iż w roku 2015 po raz pierwszy zostało adoptowane dziecko z orzeczoną niepełnosprawnością.

W 2015 r. przed przysposobieniem 27 dzieci przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej, 16 dzieci w rodzinie biologicznej, a 9 opuściło pieczę instytucjonalną na rzecz rodziny adopcyjnej.

Tabela nr 17. Informacja o dzieciach przysposobionych w 2014 i 2015 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba dzieci	Liczba dzieci
		2014 r.	2015 r.
1.	Dzieci przysposobione, w tym w wieku:	45	52
1.1	poniżej 1 roku	7	16
1.2	od 1 roku do 4 lat	14	12
1.3	od 5 do 9 lat	16	9
1.4	10 i więcej lat	8	15
2.	Dzieci przysposobione, z tego:	45	52
2.1	dziewczęta	21	33
2.2	chłopcy	24	19
3.	Dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności.	0	1
4.	Dzieci według miejsca pobytu przed przysposobieniem w tym:	45	52
4.1	w pieczy instytucjonalnej	4	9
4.2	w rodzinnej pieczy zastępczej	26	27
4.3	w rodzinie biologicznej	15	16

Źródło: opracowanie własne ROPS (dane Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny).

Ważnym i niezbędnym elementem procesu adopcyjnego jest prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny przysposabiające. W roku 2015 ośrodek adopcyjny przeprowadził łącznie szkolenia dla 45 rodzin będących kandydatami na rodziny zastępcze, wydano łącznie 60 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów do przysposobienia dziecka.

Poradnictwo adopcyjne stanowi szczególną formę poradnictwa rodzinnego, stawiającą sobie za cel udzielanie wsparcia rodzinom uczestniczącym w procesie przysposobienia dziecka. W roku 2015 poradnictwo prowadzone przez Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny skierowane było do 1307 rodzin przysposabiających, naturalnych oraz osób przysposabiających niepozostających w związku małżeńskim.

Wysokość kosztów funkcjonowania Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego w 2015r. wyniosła 1.244.900 zł w tym: dotacja otrzymana z budżetu państwa: 782.900zł.

2.5.2. Regionalna Placówka Opiekuńczo - Terapeutyczna.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na Samorząd Województwa jako zadanie własne o charakterze fakultatywnym prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Placówki te mogą być prowadzone przez samorząd województwa lub podmiot, któremu samorząd województwa zleci realizację tego zadania.

Regionalna Placówka Opiekuńczo – Terapeutyczna (RPOT) przeznaczona jest dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. Celem działalności Placówki jest, między innymi, zapewnienie tym dzieciom: całodobowej specjalistycznej opieki i wychowania, rehabilitacji, działań terapeutycznych, świadczeń zdrowotnych oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb, kształcenia, wychowania.

W 2015r. propozycje dot. utworzenia i prowadzenia na bazie Powiatowej Placówki Opiekuńczo - Wychowawczej w Kazimierzy Wielkiej Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej dla 30 dzieci złożył Powiat Kazimierski.

Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą nr XII/185/15 z dnia 10 lipca 2015r. powierzył Powiatowi Kazimierskiemu zadanie publiczne w zakresie utworzenia i prowadzenia Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej w Kazimierzy Wielkiej.

Na realizację zadania została pozyskana i zabezpieczona łącznie kwota 2.500.000 zł w tym: 2.000.000 zł z dotacji celowej z budżetu państwa oraz 500.000 -wkład własny powiatu kazimierskiego.

Do końca 2015r. trwały prace adaptacyjne i remontowe mające na celu dostosowanie budynku i pomieszczeń do potrzeb Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej.

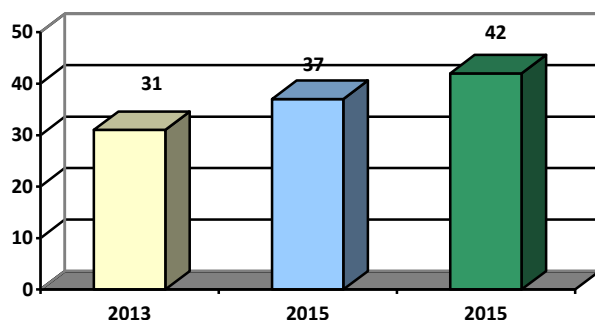
2.6. Infrastruktura społeczna regionu świętokrzyskiego.

Infrastruktura społeczna jest definicją bardzo szeroką i oznacza zespół urządzeń i instytucji publicznych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa i bezpośrednio zaspokajających potrzeby społeczne w dziedzinie nauki, kultury, oświaty, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wypoczynku, kultury fizycznej, porządku publicznego, administracji, wymiaru sprawiedliwości, a także organizacje społeczne.

Żłobki i oddziały żłobkowe działające przy przedszkolach, sprawują opiekę nad dziećmi do lat 3 w czasie pracy rodziców. W 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało **42** (publiczne i niepubliczne) żłobki, oddziały żłobkowe, kluby dziecięce.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby żłobków i oddziałów żłobkowych w województwie świętokrzyskim. W 2013 roku ich liczba wyniosła **31** placówek, w 2014 roku liczba ta wzrosła do poziomu **37**placówek.

Wykres nr 28. Liczba żłobków i oddziałów żłobkowych w regionie w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS

W 2015 roku największa liczba żłobków zlokalizowana była na terenie miasta Kielce, gdzie znajdowało się **17** żłobków następnie na terenie powiatów: kieleckiego (**6** placówek), staszowskiego oraz skarżyskiego (po **4** placówki). Najmniejszą liczbę żłobków w roku oceny odnotowano w powiatach: buskim (**2** placówki), koneckim (**1** placówka), jędrzejowskim

(2 placówki), ostrowieckim (2 placówki), sandomierskim (2 placówki) i starachowickim (2 placówki).

Niepokój budzi zwiększenie liczby powiatów, w których nie utworzono żłobków i oddziałów żłobkowych – w 2014r. na terenie powiatów: kazimierskiego, opatowskiego, pińczowskiego i włoszczowskiego nie odnotowano funkcjonowania żłobków.

Wzrost liczby żłobków i oddziałów żłobkowych spowodował wzrost liczby miejsc w placówkach – liczba ta wyniosła 1.540 miejsc w roku 2015 i zwiększyła się o 15,6%w porównaniu do roku 2014 (oferowanych było 1 170 miejsc). Pomimo wzrostu liczby żłobków nadal obserwowany jest deficyt liczby miejsc w placówkach w stosunku do zapotrzebowania. Dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2015r. wskazują na niepokojącą tendencję - 20% wzrostu liczby dzieci którym nie przyznano miejsca w placówce – w ubiegłym roku takich dzieci było 271.

Przedszkola, oddziały przyszkolne, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego.

Liczba publicznych i niepublicznych przedszkoli wraz z liczbą oddziałów przyszkolnych przy szkołach podstawowych, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego zlokalizowanych na terenie gmin bądź miasta na prawach powiatu na terenie województwa świętokrzyskiego w 2015 roku wyniosła **687** w porównaniu do roku 2014 nastąpił nieznaczny spadek liczby przedszkoli o **-3** placówki.

W 2015 roku publiczne i niepubliczne przedszkola w województwie świętokrzyskim dysponowały łączną liczbą miejsc wynoszącą **33 024** więcej o **0,8%** niż w 2014 roku, gdzie oferowanych było **32 752** miejsc. Na przestrzeni lat 2013-2015 obserwujemy, iż liczba dzieci którym nie przyznano miejsc w przedszkolu jest coraz mniejsza i odnotowano spadek o **63%** liczby dzieci, którym nie przyznano miejsc w placówkach. W 2015 roku miejsca w placówce nie otrzymało **309** dzieci w wieku przedszkolnym.

Najwięcej przedszkoli zlokalizowanych w 2015r. było na terenie powiatu kieleckiego (**160**), jędrzejowskiego (**69**), koneckiego (**56**) oraz na terenie miasta Kielce (**57**). Następnie w powiatach: starachowickim (**54**), sandomierskim (**51**), ostrowieckim (**48**), buskim (**36**), staszowskim (**33**) i skarżyskim (**31**). Niezmiennie od lat najmniejsza liczba przedszkoli znajdowała się w powiatach: kazimierskim (**20**), włoszczowskim (**21**), pińczowskim (**23**) oraz opatowskim (**28**).

VI. Wnioski.

Głównym zamysłem zapisów ustawy jest próba oddzielenia problematyki związanej z pomocą i wsparciem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich obowiązków opiekuńczo – wychowawczych od systemu pomocy społecznej. W przepisach ustawy główny nacisk położono na rozwój szerokokorozumianej profilaktyki w celu zapobiegania umieszczeniu dzieci poza rodziną naturalną. Za główny cel ustawodawca obrał utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku rodzinnym, poprzez wzmocnienie metod pracy z rodziną, a także poprzez wprowadzenie środowiskowej pomocy rodzinom dysfunkcyjnym, co za tym idzie zwiększenie znaczenia placówek wsparcia dziennego.

Zostało wypracowanych w tym zakresie wiele rozwiązań prawnych i zobowiązano do ich realizacji samorządy gminne oraz powiatowe które są najbliższe osób i rodzin wymagających wsparcia. Powodzenie wprowadzonych rozwiązań będzie zależeć od stopnia zaangażowania wszystkich osób, instytucji i organizacji realizujących działania na rzecz poprawy sytuacji rodzin oraz od odpowiedzialności za próbę rozwiązywania problemów społeczności lokalnej.

Wyniki raportu za 2015r. zostały w wielu zakresach porównane z danymi za rok 2014 oraz 2013.

1. Instytucjonalna forma pieczy zastępczej.

Dane wskazują na znaczny wzrost liczby dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. 2015 rok charakteryzował się blisko 60% wzrostem liczebności dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Najwyższy wzrost odnotowano w powiatach: koneckim, opatowskim i pińczowskim. Jedynie w powiecie skarżyskim nastąpił nieznaczny spadek liczebności dzieci. Wzrosła także liczba placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej z 42 w 2014r. do 46 w roku 2015. Region charakteryzuje silne terytorialne zróżnicowanie liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych: najwięcej placówek funkcjonowało w Mieście Kielce i powiecie Jędrzejowskim - po 7, zaś w powiecie pińczowskim w 2015r. nie została utworzona żadna placówka.

2. Rodzinna forma pieczy zastępczej - rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe, rodzinny dom dziecka.

W roku 2015 odnotowano zwiększenie liczby rodzin zastępczych o 12 rodzin z wartości 1.034 w 2014r. do 1.046 w 2015r. Wzrosła o jeden także liczba Rodzinych Domów Dziecka z 17 do 18 w 2015r. Liczba rodzin spokrewnionych na koniec 2015r. wyniosła 700 rodzin (wzrost o 5) niezawodowych – 309 (wzrost o 9) oraz zawodowych 37 (zmniejszenie o 2

rodziny). Największy wzrost liczebności rodzin zastępczych na przestrzeni 2014 i 2015 odnotowano na terenie powiatu ostrowieckiego (11 nowych rodzin) oraz kieleckiego i jędrzejowskiego – po 7 nowych rodzin. Natomiast niekorzystna tendencja objawiająca się zmniejszeniem liczby rodzin zastępczych wystąpiła w powiecie sandomierskim (minus 8 rodzin) oraz koneckim – zmniejszenie o 5 rodzin.

Najwięcej dzieci – bo 930 umieszczonych było w rodzinach spokrewnionych (wzrost o 15 dzieci w stosunku do 2014r.), następnie w niezawodowych 400 dzieci (wzrost o 32 dzieci) oraz w rodzinach zawodowych 141 (wzrost o 2 dzieci).

W 2015r. nastąpił spadek aktywności samorządów powiatowych w zakresie organizowania szkoleń dla rodzin zastępczych - niemalże dwukrotnie zmniejszyła się liczba przeszkolonych rodzin – w 2014r. szkoleniach uczestniczyło 214 rodzin. Z kolei w ramach prowadzonych przez Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny szkoleń kandydatów na rodziców zastępczych w roku 2015 rozpoczęło szkolenia łącznie 21 osób, zaś ukończyło 5 (pozostałe zakończyły w roku 2016).

W związku z utworzeniem jednego Rodzinnego Domu Dziecka wzrosła liczba dzieci umieszczonych w RDD – w 2015r. wyniosła 134. Niepokój budzi fakt, iż na terenie powiatów: ostrowieckiego, skarżyskiego oraz sandomierskiego na przestrzeni 2014 i 2015r. zostały zamknięte RDD.

W 2015r. o 20% wzrosła kwota wydatkowana na rodzinną pieczę zastępczą – 15.107.201 zł.

3. Rodziny pomocowe.

W województwie świętokrzyskim w 2015r. 5 powiatów powołało łącznie 22 rodziny pomocowe, co ewidentnie wskazuje na rozwój i popularyzację tej formy wsparcia – w 2014r. zaledwie dwa powiaty utworzyło 10 rodzin pomocowych. Pomimo popularyzacji tej formy pieczy w rodzinach pomocowych umieszczonych było 30 dzieci, tj. mniej o 5 niż w roku 2014.

4. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej.

Na przestrzeni 2014 i 2015r. odnotowano blisko 30% wzrost zatrudnienia koordynatorów pieczy zastępczej - w ubiegłym roku funkcjonowało 54 koordynatorów. Największą liczbą koordynatorów mogły wykazać się : Miasto Kielce oraz powiat kielecki – odpowiednio 12 i 9, zaś najmniejszą powiaty kazimierski, pińczowski, staszowski oraz włoszczowski – zaledwie po jednym. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej w 2015 r. współpracowali z 869 rodzinami zastępczymi, co wskazuje na 6% wzrost liczby rodzin.

5. Placówki wsparcia dziennego

Na przestrzeni lat 2014-2015 w województwie świętokrzyskim odnotowano 26% spadek liczebności placówek wsparcia dziennego (świetlice, kluby, kółka zainteresowań) ze 138 w 2014 do 102 w 2015r. najpopularniejszymi formami były świetlice: 85, kluby: 11 oraz kółka zainteresowań – 6. Niepokój budzi ponad dwukrotne zmniejszenie liczby dzieci uczęszczających do placówek wsparcia dziennego (5.992 w 2014 ; 2.715 w 2015r.).

6. Asystent rodziny.

Rok 2015 był kolejnym, w którym odnotowano wzrost (7% w stosunku do 2014r.) liczby asystentów rodziny – na koniec ubiegłego roku zatrudnionych w gminach było 151 asystentów. Dane wskazały, iż jedynie w Gminie Gnojno (Powiat Buski) na koniec 2015r. nie został zatrudniony asystent rodziny. Wzrostowi na poziomie 10% uległa liczba rodzin będąca pod opieką asystenta rodziny. Największą liczbę rodzin, z którymi podjęli współpracę asystenci rodzinni odnotowano w gminach powiatów: kieleckiego – 254 rodziny oraz ostrowieckiego – 148, zaś najmniej na terenie gmin powiatów: pińczowskiego – 47 oraz kazimierskiego – 52.

7. Rodzina wspierająca.

W roku 2015. Nie odnotowano wzrostu liczebności rodzin wspierających 2014 funkcjonowała tylko jedna rodzina w gminie Nowa Słupia. Wzrostowi uległa liczba dzieci będących pod opieką rodziny z jednego dziecko w 2014r. do dwóch w 2015r.

8. Streetworking – ta nowatorska metoda wsparcia rodzin wykorzystywana jest jedynie w pracy socjalnej pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach – w 2015r. funkcjonowało podobnie jak w 2014r. 2 streetworkerów. Należy wziąć na uwagę 10% wzrost liczby interwencji (466 działań w 2014 vs. 513 w 2015r.)

9. Małżeństwa/rozwoły.

W regionie świętokrzyskim w 2015r. zostało zawartych 5.892 małżeństw, co było wartością o 2,6% niższą niż w roku 2014. Zmniejszeniu uległa liczba małżeństw zawieranych przed osiągnięciem pełnoletności z 20 w 2014 do 11 w 2015r. Zaobserwowano także zmniejszenie liczby rozwodów z wartości 1.913 w 2014r. do 1.777 w 2015r.

10. Zespoły interdyscyplinarne.

Radykalne zmniejszenie aktywności zespołów interdyscyplinarnych dotyczących problemów rodzin dysfunkcyjnych określone liczbą posiedzeń. Zespoły funkcjonowały jedynie na terenie powiatów: kieleckiego i starachowickiego.

11. Kontrakt socjalny.

Rok 2015 był kolejnym rokiem zmniejszenia liczby zawartych kontraktów socjalnych oraz liczby osób nim objętych. W 2015r. zawarto 3.713 kontraktów tj. o 39% mniej niż w 2014r, objęto nimi 4.433 osoby tj. o 14% mniej niż w 2014r.

12. Formy świadczeń (pieniężne/niepieniężne) udzielone rodzinom z pomocy społecznej.

Zmniejszenie na przestrzeni 2014 i 2015r. liczby osób pobierających świadczenia pieniężne (45.995 w 2014r do 43.007 osób w 2015r.) i niepieniężne (48.437 w 2014r. do 44.467 osób w 2015r.) z pomocy społecznej odpowiednio o 6,5% oraz 8%. Niepokój budzi silne terytorialne zróżnicowanie liczby osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej.

13. Eksmisje rodzin/ mieszkania komunalne.

Odnotowano korzystny trend polegający na zmniejszaniu liczby wyroków eksmisyjnych. W roku 2015 wydano 207 wyroków tj. mniej o 3 niż w roku 2014 i o 66 mniej niż w roku 2013. Na przestrzeni 2014 i 2015r. uległa blisko o 13% zmniejszeniu liczba mieszkań komunalnych oraz o ponad 1% liczba mieszkań socjalnych. Należy zaznaczyć, że redukcji uległa także liczba wniosków o mieszkanie komunalne, zaś wzrosła o mieszkania socjalne.

14. Karta Dużej Rodziny.

W 2015r. odnotowano dwukrotny wzrost liczby gmin, które przystąpiły do programu Karta Dużej Rodziny: na koniec ubiegłego roku 100 gmin uczestniczyło w programie ogólnopolskim, z czego 8 gmin wdrożyło karty samorządowe.

15. Adopcje.

W 2015r. odnotowano 13% zwiększenie liczby adoptowanych dzieci. Adoptowanych zostało łącznie 52 dzieci tj. o 7 więcej niż w roku 2014. W roku 2015, w odróżnieniu od 2014 adopcją objęto więcej chłopców niż dziewczynek.

VII. Rekomendacje

1. Rozwój i wsparcie pracy środowiskowej przeznaczonej dla dzieci i młodzieży m.in. świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, klubów, pracy podwórkowej i streetworkingu.
2. Promocja wartości naturalnej rodziny oraz idei rodzicielstwa zastępczego i adopcji.
3. Rozwój i promocja procesów deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.
4. Podnoszenie kompetencji asystentów rodzin, koordynatorów pieczy zastępczej i innych pracowników systemu pieczy zastępczej.

5. Rozwój współpracy jednostek administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
6. Prowadzenie badań, diagnoz i analiz oraz monitorowanie obszaru wspierania rodziny, pieczy zastępczej.
7. Propagowanie rozwoju rodzin wspierających i pomocowych.

Wykaz schematów:

1. Instytucjonalna piecza zastępcza.
2. Rodzinna piecza zastępcza.

Wykaz tabel:

1. Liczba małżeństw i rozwodów w regionie w latach 2014 i 2015.
2. Liczba dzieci z podziałem na wiek w województwie świętokrzyskim umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
3. Liczba placówek, liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych o poszczególnych profilach w woj. świętokrzyskim w latach 2014-2015.
4. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka – dane wg. powiatów regionu świętokrzyskiego w latach 2014-2015.
5. Liczba dzieci w poszczególnych typach rodzin zastępczych.
6. Liczba dzieci, które umieszczone były w rodzinie zastępczej i powróciły do placówki, liczba dzieci w powiatach województwa świętokrzyskiego, które opuściły pieczę instytucjonalną na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej.
7. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, liczba rodzin objętych działaniem koordynatorów, liczba osób oraz dzieci w tych rodzinach w województwie świętokrzyskim w latach 2014i 2015.
8. Przeciętny czas pracy koordynatora rodziny z rodziną w województwie świętokrzyskim w podziale na powiaty w latach 2014-2015.
9. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny w gminach województwa świętokrzyskiego w latach 2014-2015 z uwzględnieniem podziału na powiaty.
10. Wykaz gmin, które nie przeprowadziły szkoleń dla asystentów rodziny w 2015r.
11. Liczba wyroków eksmisyjnych w województwie świętokrzyskim w 2014-2015r.
12. Wykaz gmin nie realizujących wsparcia dla rodzin.

13. Gminy regionu nie posiadające programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

14. Informacja o dzieciach przysposobionych w latach 2014-2015.

Wykaz wykresów:

1. Liczba zawartych małżeństw przez osoby niepełnoletnie w regionie świętokrzyskim w latach 2013 – 2015.
2. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz liczba miejsc w latach 2013-2015.
3. Szkolenia dla kadry instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2014 i 2015.
4. Liczba kandydatów na rodziców zastępczych w województwie świętokrzyskim w latach 2014-2015.
5. Liczba rodzin zastępczych w 2014 i 2015r.
6. Liczba powiatów, liczba szkoleń oraz uczestniczących w nich rodzin zastępczych w latach 2014 – 2015.
7. Liczba szkoleń i rodzin zastępczych w ujęciu powiatów.
8. Liczba grup wsparcia dla rodzin zastępczych w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2014 i 2015.
9. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2014 i 2015.
10. Liczba rodzinnych domów dziecka, liczba dzieci oraz liczba miejsc w placówkach.
11. Liczba dzieci powracających z rodzin zastępczych do naturalnych w regionie.
12. Kwota świadczeń – rodzinna piecza zastępcza w latach 2013-2015.
13. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty regionu świętokrzyskiego na wsparcie rodzin zastępczych w 2015r.
14. Liczba rozwiązanych rodzin zastępczych wg. powiatów w latach 2014 i 2015.
15. Rodziny pomocowe w regionie w latach 2014 i 2015.
16. Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenia pieniężne w województwie świętokrzyskim w latach 2013 – 2015.
17. Liczba punktów poradnictwa specjalistycznego na terenie powiatów województwa świętokrzyskiego w latach 2014 i 2015.
18. Liczba rodzin objętych wsparciem placówek specjalistycznego poradnictwa w latach 2014 i 2015.
19. Liczba dzieci z pieczy zastępczej w powiatach województwa świętokrzyskiego skierowanych do MOW w 2014 i 2015r.

20. Liczba dzieci, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze i powróciły do rodzin naturalnych w latach 2013-2015.
21. Szkolenia dla koordynatorów pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w latach 2014-2015.
22. Przeciętny czas pracy asystenta rodziny z rodziną w województwie świętokrzyskim w 2015r.
23. Liczba zawartych kontraktów socjalnych oraz liczba osób objętych kontraktami w latach 2014-2015.
24. Wysokość otrzymanych środków przez powiaty w ramach resortowego Programu Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w latach 2014-2015.
25. Wysokość środków finansowych przekazanych przez samorządy gminne organizacjom pozarządowym w latach 2013-2015.
26. Projekty na rzecz rodziny realizowane przez powiaty ze środków UE w latach 2013-2015.

Wykaz map:

1. Placówki opiekuńczo-wychowawcze w regionie.
2. Regionalne placówki Opiekuńczo-terapeutyczne w kraju.
3. Mieszkania chronione w regionie.

